

Vlaams
Parlement

vergadering **C264**
zittingsjaar 2016-2017

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 6 juni 2017

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het tekort aan archeologen – 2223 (2016-2017)	
VRAAG OM UITLEG van Jean-Jacques De Gucht aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de impact van een verplicht archeologisch vooronderzoek in het kader van een bouwaanvraag – 2256 (2016-2017)	4
VRAAG OM UITLEG van Joris Poschet aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de Vlaamse ondersteuning van de gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking – 2099 (2016-2017)	8
VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de afgelaste Vlaams-Catalaanse handelsmissie naar Marokko – 2003 (2016-2017)	
VRAAG OM UITLEG van Jan Van Esbroeck aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de afgelaste missie van Vlaanderen en Catalonië naar Marokko – 2083 (2016-2017)	11
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de oprichting van het Europese 'Preparatory Action for Defence Research' (PADR) – 2147 (2016-2017)	16
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de hongerstaking van Palestijnse gevangenen – 2149 (2016-2017)	18
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de aanwezigheid van Belgische bedrijven op de defensiebeurs ISDEF in Tel Aviv – 2150 (2016-2017)	20
VRAAG OM UITLEG van Jan Van Esbroeck aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over tegenstrijdige cijfers inzake de Belgische wapenexport naar Saoedi-Arabië – 2171 (2016-2017)	22
VRAAG OM UITLEG van Karim Van Overmeire aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het advies van het Europees Hof van Justitie aangaande het handelsverdrag tussen de Europese Unie en Singapore – 2176 (2016-2017)	

VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het bindend advies van het Europees Hof van Justitie inzake de handelsverdragen – 2211 (2016-2017)	24
VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de verspreiding van het hiv-virus in Mozambique – 2164 (2016-2017)	30
VRAAG OM UITLEG van Sabine de Bethune aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de vluchtelingenstroom in Zuid-Congo – 2322 (2016-2017)	33

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het tekort aan archeologen – 2223 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Jean-Jacques De Gucht aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de impact van een verplicht archeologisch vooronderzoek in het kader van een bouwaanvraag – 2256 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Jan Van Esbroeck

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Voorzitter, de archeologie is de voorbije maanden zeer vaak in het nieuws geweest. Op 17 mei 2017 is het onderwerp op VTM aan bod gekomen. Jonge mensen vinden het gelukkig nog steeds vrij fascinerend ons bodemarchief te onderzoeken en laag na laag af te schrapen. De zorg voor het bodemarchief is opgenomen in het nieuw decreet betreffende het onroerend erfgoed, in overeenstemming met het Verdrag van Valletta. Dit verdrag is ondertussen 25 jaar oud en wil het cultureel erfgoed in de bodem beschermen.

Hierbij worden drie principes gehanteerd. Er wordt gestreefd naar het behoud van de archeologische waarde in situ. De ruimtelijke ordening moet tijdig rekening houden met de mogelijke aanwezigheid van een archeologische waarde. Indien het behoud in situ niet mogelijk is, betaalt de verstoorder voor de opgravingen en de documentatie van de archeologische waarde.

Het decreet betreffende het onroerend erfgoed verplicht de aanvrager van een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingsvergunning om in bepaalde gevallen een bekrachtigde archeologienota bij de vergunningsaanvraag te voegen. In bepaalde gevallen leidt dit nadien ook tot archeologische opgravingen.

Hiervoor hebben we erkende archeologen nodig. Het decreet en de uitvoeringsbesluiten bepalen de criteria om als archeoloog te worden erkend. Enkel erkende archeologen met opgravingservaring kunnen een archeologienota opstellen en kunnen archeologische opgravingen begeleiden. Ten gevolge van de nieuwe bepalingen stijgt de vraag naar archeologen, zowel tijdens de fase van het vooronderzoek als tijdens de latere opgravingen.

Er is veel werk, wat natuurlijk goed nieuws is voor de gevestigde archeologen of voor de archeologen in spe. We weten echter allemaal dat jaarlijks weinig archeologen afstuderen. Om dit tekort aan te vullen, blijkt dat tijdens opgravingen nu ook studenten archeologie worden ingeschakeld die het vereiste diploma nog niet op zak hebben. Mits een goede begeleiding is dit natuurlijk een zeer interessante leerschool voor die jonge mensen. De vraag is echter of er geen andere mogelijke oplossingen zijn om het tekort aan archeologen op te vangen.

Minister-president, hoe staat u tegenover de evolutie die ertoe leidt dat studenten archeologie voor archeologische vooronderzoeken en opgravingen worden ingeschakeld? Op de website van het agentschap staat dat momenteel 149 natuurlijke personen en 31 rechtspersonen als archeoloog zijn erkend. Hebt u zicht op het tekort aan archeologen? Moeten de erkenningsvoorwaarden voor archeologen volgens u worden aangepast om het nijpende tekort op te vangen? Overweegt u een overleg met de onderwijsinstellingen in functie van de vorming van onze archeologen?

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Voorzitter, sinds 1 juni 2016 moet iedereen die een bouwaanvraag indient, verplicht een archeologisch vooronderzoek laten uitvoeren. Over de praktische uitwerking van de regelgeving hebben we het in deze commissie en tijdens plenaire vergaderingen al meermaals gehad. Onlangs is in het nieuws gekomen dat er te weinig archeologen zijn om de banen in te vullen. Hierdoor kunnen veel archeologen aan de slag alvorens ze zijn afgestudeerd.

Daarnaast heeft de Unie van Zelfstandige Ondernemers (UNIZO) een tijdje geleden geklaagd over de impact van de archeologienota's op iedereen die in dit gewest wil ondernemen. Sinds een jaar is ieder lid van deze commissie zich bewust van de problematiek. Het is aan ons, politici, om oplossingen te bedenken. UNIZO heeft echter een interessant denkspoor gelanceerd. De vraag of een archeologisch vooronderzoek nodig is, hangt nu onder meer af van de vraag of een ingreep in de bodem nodig is om de werken uit te voeren. UNIZO stelt voor een duidelijke definitie aan die ingreep in de bodem te koppelen. Hierdoor zouden we dit kunnen laten afhangen van de impact van het bouwwerk in de diepte. Er zijn ook andere voorstellen.

We moeten vermijden dat een te groot aantal bouw- en ondernemingsprojecten worden geconfronteerd met een dure archeologienota en vooral met de aanslepende bijkomende procedures die ernstige vertragingen veroorzaken. Dit is gekoppeld aan de wachttijden met betrekking tot de archeologen. Zelfstandigen die willen ondernemen en een lening afsluiten om een bepaald gebouw om te vormen of aan te passen aan hun toekomstige noden, lopen hierdoor enorme vertragingen op. Mensen die gewoon een huis kopen, worden hiermee ook geconfronteerd en worden enorm op kosten gejaagd. Over die kosten hebben we het in het verleden al gehad.

Ik hoop dat we zo snel mogelijk na de evaluatie een oplossing kunnen vinden. De mensen die met dit dossier bezig zijn, hebben al gebrainstormd over een manier waarop we dit kunnen vormgeven. Ik hoop dat we zo snel mogelijk een oplossing weten te vinden.

Minister-president, ik heb een vraag over de evaluatie van het decreet betreffende het onroerend erfgoed. Is het de bedoeling de definitie van een ingreep in de bodem nader te bekijken en te verduidelijken? Op welke wijze reageert u op de oproep in verband met het lager aantal erkende archeologen? Ik zit op dezelfde lijn als mevrouw Van Werde. Bent u van plan met de onderwijsinstellingen te vergaderen om een oplossing voor dit probleem te bieden?

Wat het opstellen van de archeologienota's betreft, moeten we daarnaast ook beseffen dat niet elke student archeologie hierdoor gepassioneerd is. Verschillende studenten zijn met andere ideeën aan die studies begonnen. Het zou interessant zijn te weten hoeveel mensen die archeologie studeren, wel degelijk vrij dossiermatig werk of bureauwerk willen verrichten in plaats van in het buitenland veldwerk uit te voeren.

Bent u bereid te laten onderzoeken of dit in de loop van de komende periode tot proportioneel minder bouwaanvragen zou kunnen leiden? Heeft dit sinds de invoering al tot een lager aantal aanvragen geleid?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega's, ik ken natuurlijk de uitspraak die de voorzitter van VONA, de heer De Baere, gedaan heeft in het middagjournaal van VTM. Mijn kabinet heeft de voorzitter gecontacteerd en hij zegt dat het om één quote gaat: "Ik heb een heel positief verhaal willen brengen, maar men kan natuurlijk in één quote op tv niet alle nuance kwijt." Hij heeft gewezen op het positieve aspect, het gestegen aanbod aan werk dat bedrijven kunnen opnemen, zowel voor niet-afgestudeerde als afgestudeerde archeologen. Sommige mensen die in het buitenland actief waren, zijn teruggekeerd. Mensen die niet aan de slag

konden in de sector, kunnen nu ook aan de slag gaan. En dat alles gelet op het feit dat we nu sneller werken. Dat wil ik toch wel beklemtonen. Vroeger interfereerde dat allemaal zodra de bouwvergunning afgeleverd was en de werken gestart waren, terwijl het nu gaat om een archeologische nota die vooraf opge maakt wordt en die nu ook veel sneller gaat dan in het begin.

De bezorgdheid in de vragen is begrijpelijk, maar komt niet overeen met de ervaring van de leden van VONA. Ik geef een aantal cijfers uit de praktijk. Op dit moment bedraagt de doorlooptijd voor een archeologienota zonder veldwerk amper één week. Een archeologienota met beperkte samenstelling – een archeologienota 'light' – vergt slechts enkele dagen. 77 procent van de nota's wordt ondertussen bekrachtigd, wat een groot contrast is met de eerste jaarhelft. Toen waren er antwoorden op vragen die juist het omgekeerde cijfer weergaven.

Het is natuurlijk niet zo dat als bedrijven een telefoontje krijgen, ze de dag erna aan de slag kunnen gaan. Maar ondertussen weten de meeste opdrachtgevers ook dat ze niet op maandag moeten telefoneren om op dinsdag iemand te hebben die aan de slag kan gaan.

Eind mei waren er 144 natuurlijke personen en 25 rechtspersonen erkend, en ook 11 van rechtswege erkende archeologen. U weet dat we ook de evaluatie van de erkenningsvoorwaarden meenemen bij de evaluatie van het Onroerenderfgoeddecreet. We gaan op basis van die evaluatie kijken of er nog aanpassingen of bijkomende acties nodig of wenselijk zijn.

Ik denk niet dat het inzetten van studenten archeologie een probleem vormt. Integendeel, ik denk dat heel veel van die studenten blij zijn dat ze een vorming kunnen krijgen, onder begeleiding en verantwoordelijkheid van een erkend archeoloog, om een aantal taken uit te voeren. Dat is goed voor de student in kwestie, die praktijkervaring kan opdoen. Wanneer ze ooit hun erkenningsaanvraag indienen, zullen ze op dat vlak al veldervaring kunnen voorleggen.

Wat betreft het overleg met de onderwijsinstellingen, collega's, is er jaarlijks een netwerkmoment met de Vlaamse universiteiten, met diverse thema's op de agenda: beleid, monumenten, landschappen en archeologie. Ook het thema vorming komt daarbij aan bod. In het kader van de volledige omzetting van de EU-richtlijn betreffende de erkenning van beroepskwalificaties is het agentschap Onroerend Erfgoed trouwens gestart met de opmaak van de beroepskwalificaties voor erkende archeologen. Dat gebeurt uiteraard in overleg met de sector en met de universiteiten. Daarnaast plant het agentschap ook in het kader van de prioriteitenbepaling voor handleidingen en afwegingskaders overleg met de onderwijsinstellingen.

Collega De Gucht, zoals daarnet al gezegd, wordt de evaluatie van de onroerenderfgoedregelgeving momenteel afgerond. Ook de definitie 'ingreep in de bodem' maakt deel uit van die evaluatie.

Of bepaalde aanpassingen tot minder aanvragen en onderzoeken zouden kunnen leiden, kon uiteraard nog niet bekeken worden, omdat die evaluatie moet gebeuren. Of er al dan niet een verandering komt, daarvan zal het effect op uw vraag afhangen. Ik kan er dus niet op vooruitlopen. Ik wil wel meegeven dat een bodemingreep niet noodzakelijk alleen maar vanaf een bepaalde diepte gebeurt. Er zijn ook bepaalde sites – slagvelden zijn daar een voorbeeld van – waar cruciale informatie soms heel hoog aan de oppervlakte zit. Dat wordt dus meegenomen in de evaluatie, en ik kan daar op dit ogenblik niet op vooruitlopen.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, bedankt voor uw antwoord. Ik heb hier zeker geen negatief verhaal willen vertellen. Ik heb gewoon een aantal

bezorgdheden geuit, dingen die we vrij geregeld horen vanuit de sector zelf. Het zijn bezorgdheden die daar geuit worden.

Ik vind het alleszins, zoals u zelf zegt, een positief verhaal dat het traject intussen sneller verloopt. Ik begrijp ook dat de voorzitter van VONA het niet allemaal gezegd kan krijgen in één quote. Ik heb lang genoeg voor televisie gewerkt om te weten dat compactheid niet altijd de beste manier is om een boodschap over te brengen.

Ik vraag me dan toch af of het feit dat je afgestudeerden of archeologen in spe tewerkstelt op sites, niet aantoont dat er toch een beetje een tekort is aan archeologen. Ik vraag me af of het inderdaad nodig is dat een archeoloog opgravingservaring heeft om archeologienota's of archeologienota's 'light' te kunnen opmaken, want dat is meestal desktoponderzoek.

Ik lees ook dat de Europese Commissie vorig jaar al vragen had bij de bepalingen in ons Erfgoeddecreet. Ik verwijs naar een item op de site van het European Heritage Heads Forum van maart 2016 over het vrije verkeer van archeologen in Europa, waarin wordt gesteld dat er al maanden overleg is tussen de Commissie en het agentschap Onroerend Erfgoed over die problematiek. Als ik het goed begrijp, ligt het probleem bij onze regelgeving, die voorziet in een procedure om archeologen met een buitenlands diploma in Vlaanderen aan het werk te stellen. Dat is een probleem omdat ze niet de vereiste erkenning kunnen krijgen. Die mensen worden dus ook uitgesloten. Stel dat die hier ook aan het werk zouden kunnen, dan zou dat het kleine probleem dat er dan blijkbaar nog is, toch ook voor een deel kunnen oplossen. Is die problematiek al uitgeklaard? Of hoe zou u die problematiek kunnen oplossen?

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Wat betreft het vrije verkeer of de erkenning van buitenlandse archeologen, zou het misschien interessant zijn om eens te bekijken of dat inderdaad gebeurt onder invloed van de code van goede praktijken, en op welke manier we die kunnen aanpassen om daaraan tegemoet te komen.

Minister-president, het is heel positief dat die doorlooperperiode enorm verkort is en dat de bekrachtiging sneller verloopt. Beide zaken waren in het begin toch problematisch. Om die analyse op een goede manier te kunnen doen, is het toch wel belangrijk dat we weten of dat inderdaad proportioneel tot minder bouw aanvragen in die desbetreffende stukken in Vlaanderen heeft geleid. We moeten dat eens bekijken.

U zei dat, indien we bij de definitie van 'ingreep in de bodem' zouden uitgaan van de diepte, we dan rekening zouden moeten houden met het feit dat dit afhankelijk is van de aanwezigheid in het gebied van een slagveld. Zouden we bij die definitie dan niet ook nog eens een onderscheid moeten maken tussen de verschillende gebieden? Daar waar er zeker en vast tot op een bepaalde diepte niets of waarschijnlijk niets te vinden zal zijn, kunnen we dat op die manier vaststellen. Het lijkt me interessant om dit voorstel eens te bekijken.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Van Werde, een en ander gaat nu sneller, zoals ik heb aangetoond met de cijfers. Met betrekking tot de opleiding zal worden bekeken of er geen dubbel spoor zal zijn: erkenning van archeologen die uitsluitend vooronderzoek zonder ingreep doen enerzijds, en anderzijds moet onderzocht worden of er voor archeologen die het veldwerk doen met ingrepen geen andere erkenningsvoorwaarde nodig is.

Mijnheer De Gucht, ik heb er op dit ogenblik geen idee van of er minder bouw aanvragen zijn. We kunnen bij de evaluatie bekijken of dit ertoe leidt dat er

inderdaad minder aanvragen zouden zijn en of dat statistisch relevant kan worden nagegaan. Dat is een deel van de evaluatie. Evenals uw andere vraag, of we kunnen komen tot criteria om te bepalen vanaf welke diepte een ingreep moet worden overwogen. We zijn dat nu allemaal aan het afronden. Ik stel voor dat we met dit alles rekening houden. Er is al reparatie met een voorstel van decreet. Zo moeten we komen tot een decreet dat zo goed mogelijk gepolijst is, na een heel korte en snelle evaluatieperiode. Ik denk niet dat er veel decreten zo snel aan een evaluatie worden onderworpen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Joris Poschet aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de Vlaamse ondersteuning van de gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking – 2099 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Güler Turan

De voorzitter: De heer Poschet heeft het woord.

Joris Poschet (CD&V): Ontwikkelingssamenwerking wordt zowel als gewest- als als gemeenschapsbevoegdheid ingevuld, waardoor de Vlaamse Gemeenschap voor Ontwikkelingssamenwerking in zowel het Vlaamse als het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest bevoegd is. Voor 2017 deden vanuit Brussel-Hoofdstad enkel de stad Brussel en de gemeente Sint-Joost-ten-Node een beroep op de subsidie-mogelijkheden – misschien omdat zij het dichtst bij het Vlaams Parlement liggen, ik weet het niet. Zij krijgen elk 45.000 euro van de Vlaamse Gemeenschap.

Waar in het Vlaamse Gewest de sectorale subsidies inkantelden in het Gemeentefonds, gebeurde dit voor Brussel-Hoofdstad niet. De bestaande regelgeving bleef van kracht.

Minister-president, hoe wordt de administratief-inhoudelijke ondersteuning vanuit de Vlaamse overheid voor de gemeenten gegarandeerd?

Op welke wijze worden de lokale besturen op de hoogte gebracht van de mogelijkheid tot Vlaamse subsidies voor een gemeentelijk Ontwikkelingsbeleid? Cijfers uit de brochure 'Van Noord-Zuid naar Mondiaal' van de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten (VVSG) tonen aan dat er in 2014 op de 308 Vlaamse gemeenten 84 financieel ondersteund werden met een impulssubsidie van het Departement internationaal Vlaanderen. Dat was 27,2 procent van het totale aantal gemeenten. In Brussel-Hoofdstad bedraagt dit percentage maar 10,5 procent: 2 op 19 gemeenten. Hoe verklaart u het verschil in participatie? Wordt een beroep gedaan op de regierol van de Vlaamse Gemeenschapscommissie – u weet wel: de Brusselpoot van de Vlaamse Gemeenschap in onze hoofdstad – om bij de bekendmaking van de subsidiemogelijkheden te helpen? Worden de Vlaamse schepenen systematisch mee aangeschreven bij rondzendbrieven over mogelijke subsidies?

Op welke wijze wordt het Nederlandstalige karakter van de gesubsidieerde initiatieven opgevolgd?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Poschet, uw vraag heeft een bepaalde herhalingswaarde. Ik heb op 10 februari 2015 al op exact dezelfde vragen geantwoord. Ik heb toen gezegd dat we de VVSG subsidiëren om niet alleen de Brusselse maar alle Vlaamse gemeenten te ondersteunen bij hun ontwikkelingsbeleid. Ik heb toen ook gezegd dat de VVSG die gemeenten jaarlijks op de

hoogte brengt van de bestaande mogelijkheden. Als ze dat wensen, kunnen de Brusselse gemeenten advies inwinnen en vragen stellen aan onze Vlaamse administratie. Uiteraard kunnen ze ondersteuning krijgen van de VVSG, die daartoe expliciet de opdracht heeft gekregen en daarvoor ook subsidies krijgt.

Ik heb toen al gezegd dat het blijkbaar niet evident is om Brusselse gemeenten mee te krijgen in Vlaamse programma's. Ik heb toen ook gewezen op het Integratie- en het Inburgeringsbeleid. Daar stappen een aantal gemeenten niet mee in.

Wat betreft de gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking is de respons op onze subsidieoproepen beperkt, ondanks de sensibilisering door de VVSG. De gemeenten hebben een eigen verantwoordelijkheid en beslissen zelf of ze al dan niet in het programma stappen. Enkel de stad Brussel en Etterbeek namen drie keer deel aan het convenantenprogramma. Aan Sint-Joost-ten-Node werd in 2014 voor het eerst subsidie toegekend. De gemeente Jette heeft bij mijn diensten wel nog inlichtingen ingewonnen, maar heeft uiteindelijk geen subsidieaanvraag ingediend.

We moeten de participatie ruimer zien dan het aanvragen van subsidies. De VVSG biedt vormingen aan voor gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking. Alle Brusselse gemeenten worden hiervoor uitgenodigd. Meerdere Brusselse gemeenten zijn hier ook op ingegaan: de stad Brussel, Sint-Joost-ten-Node, Etterbeek, Koekelberg en Sint-Gillis.

De communicatie gebeurt vanzelfsprekend in het Nederlands, voornamelijk de Nederlandstalige ambtenaren en schepenen zijn bijgevolg ingegaan op dit aanbod.

Wat betreft de regierol van de Vlaamse Gemeenschapscommissie, verwijs ik naar mijn antwoord op uw schriftelijke vraag 146 evenals voor het antwoord op de vraag of de Vlaamse schepenen systematisch mee aangeschreven worden. Er is geen systeem van rondzendbrieven, het is de VVSG die communiceert met de steden en gemeenten en die daar ook voor gesubsidieerd wordt.

Het Nederlandstalige karakter van de initiatieven wordt op dit ogenblik niet actie per actie gecontroleerd. We leggen gemeenten weinig of geen planlast meer op. Het wordt wel opgenomen in de algemene rapportering over de uitgevoerde activiteiten, die vanzelfsprekend in het Nederlands gebeurt.

De voorzitter: De heer Poschet heeft het woord.

Joris Poschet (CD&V): Minister-president, ik heb daar inderdaad nog al vragen over gesteld omdat dit thema mij na aan het hart ligt en omdat ik vind dat het Vlaamse Gemeenschapsbeleid voor de volle 100 procent ook in Brussel-Hoofdstad moet toegepast worden. Wat dat betreft zitten we op dezelfde golflengte.

Mijn vragen gingen over meer samenwerking met de Vlaamse Gemeenschapscommissie en over het betrekken van die Vlaamse schepenen, als lokale ankerpunten die lokaal een rol kunnen spelen en een brugfunctie kunnen vervullen tussen de 19 Brusselse gemeenten en de Vlaamse overheid, omdat die piste volgen mij nog altijd onvoldoende bewandeld wordt. Het is me niet duidelijk of de VVSG volledig bevoegd is voor de ondersteuning van Brusselse gemeenten, dan wel enkel voor gemeenschapsbevoegdheden. In elk geval wordt er naar mijn mening onvoldoende ingespeeld op de Brusselse specificiteit. Ik vraag geen beleid 'à la tête du client', ik vraag gewoon om rekening te houden met de specificiteit van Brussel als hoofdstad en om daarbij andere partners te betrekken om de subsidiemogelijkheden en de vormings- en ondersteuningsmogelijkheden van de Vlaamse Gemeenschap voor de Brusselse gemeenten en de Brusselse Vlamingen, of de Nederlandstalige Brusselaars zo u wilt, te vergroten.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): De sectorale subsidies voor ontwikkelingssamenwerking zijn ingekanteld, dat is al eerder gezegd. Is er al enig zicht op de impact van die inkanteling op de middelen die naar ontwikkelingssamenwerking gaan? Ik kan mij voorstellen dat als gevolg daarvan vanuit de gemeenten nu minder middelen beschikbaar worden gemaakt voor de gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking.

De voorzitter: Mevrouw De Meulemeester heeft het woord.

Ingeborg De Meulemeester (N-VA): Ik ben schepen van Ontwikkelingssamenwerking in Beveren. Dat geld wordt inderdaad ingekanteld, maar het is de verantwoordelijkheid van de schepen dat die 0,7 procent wel wordt bestemd voor ontwikkelingssamenwerking. Bij ons gebeurt dat ook.

In de beleidsbrief van de minister-president staat dat de VVSG inderdaad actief moet meewerken om die gemeenten verder aan te sporen en werk te maken van het lokaal mondiaal beleid. Naar aanleiding van de duurzame ontwikkelingsdoelen is er concrete nood aan technische omkadering om deze mondiale agenda een zinvolle plaats te geven binnen het lokale Noord-Zuidbeleid.

Minister-president, kunt u al een eerste evaluatie van die samenwerking met de VVSG geven?

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Mijn vraag sluit aan bij de opmerking van de heer Poschet. Minister-president, u hebt verwezen naar de VVSG, maar is er ook een mogelijkheid tot samenwerking met wat hier in Brussel bekend is als de Vereniging van Brusselse Steden en Gemeenten om die monitoring en die opvolging van dat Vlaams Gemeenschapsbeleid in Brussel beter bekend te maken?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Poschet, de VVSG heeft geen bevoegdheid in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Ze heeft als Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten die overeenkomst daarover met ons gesloten en ze moet zich nu van haar taak kwijten: de gemeenten informeren, het vormingsaanbod bekendmaken. Ik heb de gemeenten vermeld die op dat aanbod ingaan in Brussel. Gelet op de autonomie van de gemeenten kunnen we ze niet verplichten om op dat aanbod in te gaan en we kunnen ze, net zoals in het verleden, niet verplichten om op het subsidieaanbod in te gaan.

Andere kanalen hebben ook een zeer divers effect. Ik verwijs nogmaals naar het vrijwillige inburgerings- en integratiebeleid dat we al jaren aanbieden in Brussel, en waarop er dus ook een zeer verscheiden reactie is. Met ons Agentschap Integratie en Inburgering hebben we ter zake zelf het heft in handen genomen.

Mevrouw Soens, dit is een lokale verantwoordelijkheid. Ik kan daar niet op antwoorden. U kunt eventueel na verloop van tijd aan collega Homans de vraag stellen in het kader van de beleids- en beheerscyclus. Als we zeggen dat we hun niet opleggen om plannen en rapporten op te maken, dan is het evident dat we niet kunnen antwoorden op uw vraag ter zake. Dat is een zaak van lokale democratie, met vertrouwen daarin. Ik lees alleszins met betrekking tot cultuur dat er tot nu toe in de steden en gemeenten geen problemen zijn, dat er geen afwending is van die middelen. Integendeel, we ervaren dat de meeste steden en gemeenten verder gaan met hun jeugdbeleid, verder gaan met hun cultuurbeleid, verder gaan met hun beleid inzake ontwikkelingssamenwerking. Zoals ik vroeger al heb gezegd, ik denk niet dat veel besturen zich dat zouden kunnen veroorloven, want er is ook nog een lokale democratie, die controlerend werkt, en er zijn ook heel wat actieve, bewuste burgers die zouden optreden. Dat staat echter los van deze

vraag, want in dit geval is het uiteraard zo dat het wel degelijk gaat om subsidies, en niet om een inkanteling in het Gemeentefonds.

Wat de VVSG betreft, daar is nog geen evaluatie van. Ik neem aan dat de samenwerking met de VVSG op het gepaste moment ook zal worden geëvalueerd, zoals we dat altijd doen, om te bekijken of dat effect sorteert, of we daarmee doorgaan. Voor het Vlaamse Gewest zal het uiteraard voor heel de cyclus in hoofdzaak of uitsluitend gaan over het ondersteunings- en vormingsaanbod, en niet over het begeleiden bij het aanvragen van subsidies, aangezien dat een element is dat wegvalt voor het volledige Vlaamse Gewest.

De voorzitter: De heer Poschet heeft het woord.

Joris Poschet (CD&V): De opmerking omtrent de VSGB, dus de vereniging van de stad en de gemeenten van Brussel, lijkt me interessant. Die kan misschien wel samenwerken met de VVSG om meer te werken aan de bekendmaking.

Waar u eigenlijk niet op hebt geantwoord – maar ik had het te laat door om een bijkomende vraag te stellen – is de vraag over het bewaken van het Nederlandstalige karakter van die gesubsidieerde initiatieven. Ik heb het zelf al meegemaakt: ik was op evenementen van het lokale ontwikkelingssamenwerkingsbeleid in Brussel die met Vlaams geld werden gesubsidieerd en waar amper sprake was van de Vlaamse Gemeenschap en helemaal geen woord Nederlands viel. Ik ben de eerste om te pleiten voor middelen en beleid vanuit de Vlaamse Gemeenschap richting Brussel, maar dan vind ik dat de lokale besturen ook correct moeten zijn en het Nederlands daar een plaats moeten geven. Ik zou dus een oproep willen doen om dat ook voldoende op te volgen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb gezegd dat we inderdaad op die projecten als dusdanig geen controle doen. We kunnen eens nagaan, want ik heb daar hier geen zicht op, of de voorwaarden daaromtrent wel expliciet genoeg zijn geformuleerd. Natuurlijk zul je dat nooit afdoend kunnen controleren, tenzij we telkens mensen ter plaatse sturen. Dat is dan weer een enorme planlast, een veel grotere nog dan deze die we gewend waren. Ik wil bekijken in welke mate we dat eventueel kunnen aanscherpen, maar het is natuurlijk in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van die steden en gemeenten in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, die een tweetaligheidsbeleid moeten voeren en waarvan we weten dat ze dat op een aantal vlakken niet doen. Ik zal echter bekijken in hoeverre een en ander in de voorwaarden staat, maar u weet ook dat we niet ter plaatse een controleur kunnen bijplaatsen om te zien hoe alles op het terrein verloopt.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de afgelaste Vlaams-Catalaanse handelsmissie naar Marokko
– 2003 (2016-2017)**

**VRAAG OM UITLEG van Jan Van Esbroeck aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de afgelaste missie van Vlaanderen en Catalonië naar Marokko
– 2083 (2016-2017)**

Voorzitter: mevrouw Güler Turan

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Voorzitter, zoals u ziet, is de vraag meer dan een maand geleden ingediend, dus in de periode voor het bezoek had moeten plaatsvinden.

Minister-president, in het verleden heeft Vlaanderen samen met Nederland reeds geslaagde gezamenlijke handelsmissies georganiseerd. De voorbije maand was er ook een gepland naar Marokko. Deze keer zou het gaan om een primeur, namelijk om een gezamenlijke missie met de Spaanse regio Catalonië. U zou daaraan deelnemen, net als uw Catalaanse evenknie, de heer Puigdemont.

Op een bepaald moment vernamen we dat de missie niet zou doorgaan. De afgelasting is er gekomen in gezamenlijk overleg tussen de beide delegatieleiders, nadat de Marokkaanse regering officieel had laten weten heeft dat geen enkele van de Marokkaanse beleidsmakers, en dat op alle niveaus, zich kon vrijmaken tijdens de periode waarin de beide ministers-presidenten in het land zouden zijn.

De media lieten uitschijnen dat de Spaanse regering enige diplomatieke druk heeft uitgeoefend op de Marokkaanse regering om de Catalaanse zending niet te ontvangen. Ook in Belgische diplomatieke kringen in Brussel was te horen dat de Spaanse centrale regering niet was opgezet met dit gezamenlijke initiatief van Vlaanderen en Catalonië. In tegenstelling tot Vlaanderen hebben de deelstaten in Spanje grondwettelijk geen bevoegdheden inzake buitenlandse zaken en buitenlandse handel. In de Spaanse grondwet, die met twee lijsten voor de verdeling van bevoegdheden werkt, staat in sectie 149, ten tiende, dat buitenlandse handel tot de exclusieve bevoegdheid van de unitaire Spaanse staat behoort.

Een ander element dat volgens bepaalde bronnen ongenoegen bij de Marokkaanse overheid zou hebben opgewekt, is het respect dat Vlaanderen en Catalonië met betrekking tot de Westelijke Sahara huldigen voor het internationaal recht, de uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie en het zelfbeschikingsrecht van de volkeren.

Minister-president, is het inderdaad correct dat de missie werd afgelast nadat de Marokkaanse regering reeds twee weken voor 1 mei had laten weten dat geen enkel regeringslid beschikbaar was om in de voorziene periode de delegatie te ontvangen? Zo ja, waren er dan voorafgaand aan het bezoek geen concrete afspraken gemaakt met de Marokkaanse regering om met een of meerdere leden een ontmoeting te hebben? Welke officiële en – ik vraag daar bewust naar – ook niet-officiële redenen voor de Marokkaanse beslissing zijn u bekend?

Hebt u weet van enige diplomatieke druk of bezorgdheid van de Spaanse regering bij de Vlaamse of de Federale Regering? Heeft de Federale Regering u daarover geïnformeerd? Of heeft de Spaanse ambassade u rechtstreeks gecontacteerd?

Hebt u bij de opzet van deze gezamenlijke handelsmissie rekening gehouden met mogelijke diplomatieke druk vanuit Spanje? Was dat deel van het risico om het zo te zeggen? Of is dat verder niet bewust in rekening gebracht?

Wat is het uiteindelijke kostenplaatje van de afgelaste missie? Hoe werd de economische meerwaarde van deze gezamenlijke handelsmissie vooraf ingeschat? Wat had men verwacht van deze missie?

Zal de interne staatsrechtelijke bevoegdheidsverdeling in de toekomst een criterium zijn om met andere Europese deelstaten of Duitse Länder of het Verenigd Koninkrijk gezamenlijke buitenlandse handelsmissies te organiseren?

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Het verhaal is geschetst, ik zal niet alles herhalen. Deze missie ging uiteindelijk niet door omdat 'geen enkele Marokkaanse beleidsmaker

zich kan vrijmaken in de geplande periode'. Dat was in elk geval de mededeling van de Marokkaanse regering voor deze Vlaams-Catalaanse missie.

Minister-president, u liet samen met uw Catalaanse collega Puigdemont weten dat u deze beslissing uiteraard betreurde, in het bijzonder wegens de gevolgen van deze afgelasting voor de meer dan dertig betrokken Vlaamse en Catalaanse bedrijven.

De handelsmissie kaderde in de uitvoering van de bilaterale samenwerkingsovereenkomst tussen Vlaanderen en Catalonië en het werkprogramma dat u met de toenmalige Catalaanse president Artur Mas hebt afgesloten op 1 juli 2015.

Minister-president, hoe verloopt de uitvoering van de bilaterale samenwerkingsovereenkomst? Hoe verloopt het werkprogramma en hoe evalueert u deze?

Hebt u ondertussen meer duidelijkheid over deze meer dan ongewone afgelasting? Hebt u aanwijzingen dat Madrid effectief enige vorm van druk op de Marokkaanse regering heeft uitgeoefend om deze delegatie niet te ontvangen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega's, deze feiten kloppen. Ik heb in een persbericht meegedeeld dat de Marokkaanse overheid in een 'note verbal' aan de ambassadeur in Rabat pas op 26 april – dus pas twee weken voor de missie – liet weten dat geen enkele van de Marokkaanse beleidsmakers beschikbaar zou zijn. De note verbal zegt niet dat men de missie niet wil, men zegt uitdrukkelijk dat men voorstelt om de zending en het geplande economisch seminarie uit te stellen. Ook de Catalaanse regering heeft eenzelfde note verbal gekregen met dezelfde inhoud.

De eerste contacten met de Marokkaanse partners werden genomen door Voka Antwerpen en dateren van eind 2016. Na hun eerste constructieve contacten werd de voorbereiding begin januari op overheidsniveau opgestart, met regelmatige intensieve voorbereidende vergaderingen met alle betrokken partners zowel aan Vlaamse als aan Catalaanse zijde.

Zelf heb ik in verband met deze economische zending op 6 februari een gesprek gehad met de ambassadeur van Marokko en toen al de wens geformuleerd om daarbij politieke contacten te hebben. Mijn kabinet heeft vervolgens de federale ambassadeur verzocht om de nodige contacten te leggen met vertegenwoordigers van de Marokkaanse overheid.

Tijdens een overleg met onze ambassadeur op 27 maart, heeft het Marokkaanse ministerie van Buitenlandse Zaken hem zelf voorgesteld dat onze delegatie een onderhoud zou hebben met de parlementsvoorzitter en de Marokkaanse minister van Industrie. Beide voorstellen zijn – met mijn instemming – nadien ook formeel bevestigd. Na de eedaflegging van de nieuwe Marokkaanse premier kreeg de ambassadeur bovendien ook initieel de positieve reactie dat ook een onderhoud met de nieuwe eerste minister tot de mogelijkheden behoorde.

De federale diplomatie heeft samen met de Vlaamse economische vertegenwoordiger ter plaatse in ieder geval al het mogelijke gedaan om van deze zending een succes te maken. In totaal vonden drie voorbereidende gesprekken met het Marokkaanse ministerie van Buitenlandse Zaken plaats. De ambassadeur heeft mijn kabinet bevestigd dat die alle drie 'zeer positief' verlopen zijn. Aan Marokkaanse zijde klonk het dat er 'geen enkel probleem' was om de voorgestelde ontmoetingen te organiseren.

Behoudens 'niet beschikbaarheid' geeft het Marokkaanse ministerie van Buitenlandse Zaken geen reden waarom geen contacten met regeringsleden mogelijk zouden zijn. Ik heb de dag daarna ook een gesprek gehad met de Marokkaanse ambassadeur in Brussel, maar ook hij kon geen andere redenen geven.

Ik heb geen formele aanwijzingen dat, en zo ja op welke manier, er druk zou zijn uitgeoefend door de Spaanse regering, zowel in de richting van de Vlaamse en federale, als van de Marokkaanse overheid, in verband met deze zending. De Spaanse minister van Buitenlandse Zaken ontkende op 4 mei, tijdens een gezamenlijke persconferentie met de Marokkaanse minister van Buitenlandse Zaken, in elk geval formeel dat de Spaanse overheid druk heeft uitgeoefend.

Wij waren er ons in ieder geval van bewust dat een handelsmissie georganiseerd door twee Europese deelstaten eerder atypisch is, maar zeker niet nieuw. De betrokkenen in derde landen moeten daarmee leren omgaan. Het was vooraf onmogelijk in te schatten dat de zending bijna zou samenvallen met de start van de nieuwe Marokkaanse regering.

Ik herinner u eraan dat de voorbereidingen van deze missie dateren van eind vorig jaar, wat een gedegen voorbereiding dus toelaat. Bovendien heeft ook collega Puigdemont mij telefonisch verzekerd dat de buitenlanddiensten van de Generalitat alle gebruikelijke diplomatieke procedures correct doorlopen hebben. De federale ambassadeur had bijvoorbeeld samen met zijn Spaanse collega-ambassadeur gezamenlijke voorbereidende vergaderingen met het Marokkaanse ministerie van Buitenlandse Zaken. Nogmaals, tot twee weken voor de missie hebben mijn diensten, noch Voka, noch de Generalitat enig negatief signaal gekregen van Marokkaanse zijde, integendeel.

Het volledige kostenplaatje is mij niet bekend. Ik weet niet wat de operationele kosten zijn van Voka Antwerpen. De Vlaamse economische vertegenwoordiger in Rabat en de areamanager in Brussel hebben Voka daarbij goed ondersteund. Hun kosten zijn beperkt tot ongeveer 265 euro. Onze annulatiekosten voor vluchten, hotels en dergelijke bedragen 12.451,08 euro.

Ik heb vroeger al gewezen op de grote economische meerwaarde van een handelsmissie naar Marokko. Voor Vlaanderen is Marokko een markt met een groot potentieel. Catalonië heeft daar zeer goede economische relaties en banden mee. Wij zien Marokko als een strategische partner, het vormt de toegang tot Afrika. Marokko profileert zich ook steeds meer als de hub naar Afrika en investeert zeer veel in allerlei veelbelovende industrieën zoals hernieuwbare energie, maar ook transport, logistiek, voeding, afvalverwerking en automotiv. Marokko heeft bovendien grote ambities voor de toekomst. Marokko is opnieuw lid geworden van de Afrikaanse Unie. Dit wijst erop dat Marokko een belangrijke zo niet leidende rol wenst op te nemen op het Afrikaanse continent.

De interne staatsrechtelijke bevoegdheidsverdeling hoeft geen criterium te zijn. Alles hangt af van interesse van andere deelstaten en bedrijven, en van de opportuniteiten die zich voordoen.

Vlaanderen heeft al succesvolle zendingen georganiseerd met onder andere Nederland als staat en uiteraard ook met de andere deelstaten in ons land.

In Europese context verwijs ik vooral naar de verschillende geslaagde economische zendingen van de 'Vier Europese Motoren' waarvan Catalonië deel uitmaakt. Het gaat om Catalonië, Rhône-Alpes, Baden-Württemberg en Lombardije. Zij organiseerden al zendingen met officiële contacten naar China, Verenigde Staten, Rusland, Brazilië, Argentinië, Servië, Québec en Chili. Ik heb destijds ter vervanging van toenmalig minister Moerman een missie geleid naar India. Vlaanderen was bij die vier motoren uitgenodigd samen met Wales. Ik herinner me dat we toen met de Catalanen en de anderen officiële contacten gehad hebben, ook op ministerieel niveau in India.

In 2006 hebben diezelfde vier Europese motoren, met inbegrip van Catalonië, een gezamenlijke missie naar Marokko georganiseerd. Het is dan ook bijzonder

jammer voor de Vlaamse en de Catalaanse bedrijven dat deze missie niet is doorgegaan. Het gaat in de eerste plaats natuurlijk om een economische missie.

Mijnheer Van Esbroeck, er is op zeer veel terreinen samenwerking met Catalonië. Ik verwijs naar diverse vragen om uitleg die hier, onder meer door uzelf, zijn gesteld. Ik denk dan aan de vragen om uitleg die zijn gesteld op 20 oktober 2015, op 13 maart 2016 en op 17 mei 2016.

Beide regeringen hebben diverse contacten. Er zijn ook thematische ontmoetingen tussen ambtenaren van diverse entiteiten. Er is geregeld een uitwisseling van informatie. Het bezoek van president Puigdemont aan Antwerpen en Gent vorig jaar was een zeer belangrijk moment. We hebben toen onder meer afgesproken een gezamenlijke handelsmissie op het getouw te zetten. In november 2016 heeft een vierkoppige delegatie van de Generalitat de Catalunya een werkbezoek gebracht aan de Vlaamse Belastingdienst en aan het Departement Financiën en Begroting. Op 9 december 2016 heeft minister Crevits de Catalaanse minister van Onderwijs ontmoet. Toen is heel wat informatie op allerlei vlakken uitgewisseld. Er is tevens samenwerking op het vlak van de ontwikkelingssamenwerking. Dit omvat niet enkel het WONG!-project in Mozambique, maar ook de samenwerking met betrekking tot Europese dossiers, zoals het Europees semester. Meer nog, er is een intense samenwerking met Catalonië op het vlak van het jeugdwerk. Van 5 tot en 8 juni zal een zending plaatsvinden met als thema's inclusie, diversiteit en gelijke kansen in het jeugdwerk. Vorige maand heeft het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (FIT) een succesvolle handelsmissie met Vlaamse bedrijven naar Catalonië georganiseerd.

De samenwerking met Catalonië blijft zich verder ontwikkelen in de breedte en in de diepte. Ik ga ervan uit dat dit ook in de toekomst het geval zal blijven.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Ik stel vast dat de missie heel grondig is voorbereid en dat vooraf duidelijke afspraken zijn gemaakt over hoge politieke contacten. Het is dan ook jammer dat die engagementen op een zo korte tijd voor de missie weer zijn ingetrokken. Dat is bizar.

Ik heb genoteerd dat u geen andere uitleg hebt gekregen dan de onbeschikbaarheid. Er is naar agendaproblemen verwezen. In diplomatieke termen is dit soms de waarheid en soms worden hiermee andere zaken verhuld. We weten dat niet. Ik neem aan dat u geen informatie hierover hebt gekregen.

Ik heb vastgesteld dat de plotse beslissing her en der tot speculaties heeft geleid. Dat geldt voor Marokko en Spanje, maar wat minder voor hier bij ons. Hier heeft dat niet veel golven veroorzaakt, maar ik heb ook andere zaken gelezen. Die zaken zijn dan wellicht veeleer speculatie dan op harde feiten gebaseerd.

Ik vind het belangrijk dat het volgens u wellicht enkel om een uitstel gaat. Marokko is een belangrijk land. Het klopt dat Spanje en Catalonië dichterbij Marokko liggen en daar ongetwijfeld nauwere contacten mee hebben. Wij hebben die contacten ook. Er zijn heel wat opportuniteiten voor onze bedrijven. Aangezien u ze hebt opgesomd, zal ik ze niet herhalen.

Als een hub voor Afrika is Marokko zeker een bestemming voor een handelsmissie die op uw agenda mag blijven staan. Indien zich nieuwe gelegenheden voordoen, zou u hierop moeten ingaan en de kans te baat nemen.

Wat de kosten betreft, lijkt het allemaal erg mee te vallen. Het gaat toch om een handelsmissie met enige envergure. Al bij al is de schade op dat vlak zeer beperkt gebleven.

Minister-president, ik moedig u zeker aan om Marokko niet te schrappen van de lijst met toekomstige handelsmissies.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Ik hink eigenlijk een beetje op twee benen. We weten dat Marokko openstaat voor handelsmissies van deelstaten, deelgebieden en landen. Er zijn er in het verleden al geweest. Daar bevindt zich duidelijk niet het probleem.

De missie is slechts twee weken op voorhand afgelast. Alle betrokken ambassades en diplomaten wisten er ook het fijne niet van en zijn plots op de hoogte gesteld. De Spaanse, Marokkaanse, Catalaanse, Vlaamse en Belgische diplomaten waren allemaal verrast. Dit laat vermoeden dat wat in de media is verschenen, ook klopt en dat van hogerhand druk is uitgeoefend. We weten uiteraard niet of die druk van de regering van premier Rajoy of van het Spaanse koningshuis kwam. Ik begrijp dat u dergelijke zaken formeel niet weet en niet kunt bewijzen.

Het blijft natuurlijk jammer dat dit sfeertje momenteel heerst. Bijvoorbeeld naar aanleiding van de vraag een referendum over de Catalaanse onafhankelijkheid te houden, merken we dat de relatie tussen Madrid en Barcelona, om het even zo te omschrijven, echt wel diep onder het vriespunt zit. We zullen hier oog voor moeten hebben.

Wat me enorm verheugt aan uw antwoord, is dat de Vlaams-Catalaanse samenwerking een dagelijkse realiteit is die zal blijven bestaan. We kunnen de samenwerking in de breedte en in de diepte verder ontwikkelen. We blijven hierop inzetten. Op dat vlak kan ik u natuurlijk enkel aanmoedigen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Kennes, ik wil me aansluiten bij de uitspraak dat het een uitstel en geen afstel betreft. De 'note verbale' zegt uitdrukkelijk het volgende: "Ce département propose le report de cette visite, y compris le séminaire économique programmé à cette occasion, à une date ultérieure". De Catalanen hebben me bevestigd dat hun ambassadeur een boodschap met exact dezelfde bewoordingen heeft gekregen.

Het is uiteraard niet de bedoeling de economische relaties met Marokko en de daar bestaande opportuniteiten niet verder aan te boren. In 2018 zal een prinselijke missie plaatsvinden. Een aantal bedrijven zullen hieraan deelnemen. We hebben erop gewezen dat het interessant is bedrijven met die missie te laten meegaan. Op die manier kunnen toch de nodige economische contacten worden gelegd. Ik heb summier geschetst welke opportuniteiten er ginder zijn. We moeten hier zeker gebruik van maken.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de oprichting van het Europese 'Preparatory Action for Defence Research' (PADR) – 2147 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Güler Turan

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Voorzitter, de Preparatory Action for Defence Research (PADR) is een dossier waarover de EU momenteel een beslissing moet nemen. De PADR zal

lopen van 2017 tot 2019 en de opvolger, het European Defence Research Program (EDRP) zal lopen van 2021 tot 2027.

Het betreft een militair onderzoek dat de Europese Commissie wil bestellen in het licht van een Europees defensieactieplan. De PADR heeft een waarde van 90 miljoen euro, maar vormt slechts het voorbereidend onderzoek voor het tweede project, waarvoor de Europese Commissie 3,5 miljard euro wil vrijmaken.

Er woedt al jaren een discussie over een sterkere samenwerking tussen de lidstaten op het vlak van defensie. De verkiezing van Amerikaans president Trump en de Brexit hebben de uitbouw van een militair Europa in een stroomversnelling gebracht. Dit gaat voorlopig echter niet gepaard met een meer coherent buitenlands beleid of veiligheidsbeleid, waar ik wel een voorstander van ben. Dit moet uiteraard een voorwaarde voor een economisch stimuleringsbeleid zijn. Dit lijkt veeleer op een stimulatie van de wapenindustrie. Volgens mij heeft de EU momenteel andere noden.

In principe kan de Vlaamse Regering zich enkel over dit onderzoek uitspreken in de context van het negende Europese kaderprogramma. Het gaat dan vooral om de vraag of dit binnen of buiten dit kaderprogramma moet worden geplaatst. De onderhandelingen over het budget vinden plaats in de Raad Economische en Financiële Zaken (Ecofin), waar de Federale Regering in zetelt. De regio's worden hierbij betrokken tijdens coördinatievergaderingen die door de FOD Buitenlandse Zaken worden georganiseerd.

Minister-president, wat is de positie van de Vlaamse Regering over de oprichting van het EDRP? Wil de Vlaamse Regering het onderzoeksprogramma opnemen in het raamwerk van het negende Europese kaderprogramma of zal dit daarbuiten vallen? Wanneer zullen de plannen van de Europese Commissie worden geconcretiseerd? Wat zullen de gevolgen voor Vlaanderen zijn?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Soens, zoals impliciet uit uw vraagstelling blijkt, vormt defensie uiteraard een federale materie. De Vlaamse Regering spreekt zich dan ook enkel uit over de vraag of het toekomstig EDRP al dan niet deel moet uitmaken van het volgend kaderprogramma.

Het standpunt van de Vlaamse Regering over het negende Europese kaderprogramma is nog volop in voorbereiding. Dat wordt nu blijkbaar uitgesteld. Aanvankelijk was dit voor het komende najaar gepland, maar in de wandelgangen wordt verteld dat het voor de zomer of de herfst van 2018 zal zijn. Het zou zelfs voor nog later kunnen zijn, namelijk voor het begin van 2019.

Een belangrijk element is precies de vraag om het dossier over het defensieonderzoek, gezien het specifiek karakter van een dergelijk onderzoek, in een apart Europees programma onder te brengen. Ik ben alvast van oordeel dat het defensieonderzoek niet ten koste mag gaan van het budget voor het volgende kaderprogramma.

De Belgische bijdrage, die door de Koninklijke Militaire School wordt gecoördineerd, is naar European Regional Affairs Consultants (ERAC) gestuurd. Dit onderzoek bevat een passage waarin staat dat het EDRP bij voorkeur buiten het negende Europese kaderprogramma moet worden gehouden.

De oproepen voor het PADR zouden later deze maand worden gelanceerd. De voorbereidende actie zal lopen van 2017 tot 2019 en is bedoeld om het pad te effenen voor een Europees programma voor defensieonderzoek. Hiervoor zou in de volgende meerjarenbegroting 500 miljoen euro worden uitgetrokken. U hebt hier zelf naar verwezen.

Er zijn geen specifieke gevolgen voor Vlaanderen, maar Vlaamse bedrijven en onderzoeksinstellingen zullen uiteraard kunnen ingaan op de Europese oproepen die er mogelijk komen.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, ik dank u voor het antwoord. U hebt verklaard dat het standpunt nog volop wordt voorbereid en dat dit wellicht tot de zomer of de herfst van 2018 zal worden uitgesteld. Ik stel voor dat we hier sowieso nog op terugkomen.

U hebt eigenlijk al een tipje van de sluier gelicht. Volgens u hoort dit niet thuis in het negende Europese kaderprogramma vanwege de gevolgen op het mogelijk budget. Wapenonderzoek is altijd expliciet uitgesloten van dergelijke kaderprogramma's, zoals Horizon 2020. Dat lijkt me een goede zaak.

Het risico bestaat natuurlijk dat de democratische controle op dergelijk onderzoek een pak minder wordt. Ik zou u dan ook willen vragen om tijdens de voorbereidingen van het standpunt zeer sterk in te zetten op de democratische controle op het wapenonderzoek indien dit buiten het kaderprogramma zou vallen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Soens, er is, voor alle duidelijkheid, een onderscheid tussen de voorbereiding van dit defensieprogramma en het negende Europese kaderprogramma. Indien u daar meer details over wilt krijgen, moet ik u vragen u tot minister Muyters te richten. Wat het onderzoeksprogramma betreft, is hij uiteraard de bevoegde minister. We hebben vernomen dat het eventueel zelfs tot het voorjaar van 2019 zou kunnen duren. Ondertussen loopt van 2017 tot 2019 de voorbereidende actie voor het nieuwe programma. Dit dossier bevindt zich uitsluitend bij de Federale Regering. Wij hebben gevraagd om beide zaken gescheiden te houden. Horizon 2020 en negende Europese kaderprogramma zijn per definitie gescheiden geweest. Tenzij ik me vergis, is dit de eerste keer dat een Europees programma voor defensieonderzoek zou worden gelanceerd.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Dat was inderdaad mijn vraag, om dat gescheiden te houden, maar wel met de expliciete vraag om ervoor te zorgen dat er democratische controle mogelijk is op dat defensieonderzoeksprogramma. Als het onderzoeksprogramma onder Horizon 2020 of in het kaderprogramma komt, is daar democratische controle op mogelijk. Ik ben een beetje bevreesd dat dat bij het defensieonderzoek minder het geval zal zijn, vandaar de vraag om die democratische controle expliciet mee te nemen in de voorbereiding van het standpunt.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de hongerstaking van Palestijnse gevangenen – 2149 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Güler Turan

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, halverwege april hebben ruim 1500 Palestijnse politieke gevangenen voor onbeperkte duur een hongerstaking aangevat. Ze noemen het de 'staking voor vrijheid en waardigheid'.

Ze had als doel een humaan gevangenisregime af te dwingen. Hun concrete eisen waren onder andere het opheffen van restricties op familiebezoek, het verhogen van het aantal bezoeken, aan ten minste de vrouwelijke gevangen familiebezoek zonder glazen wand toe te staan, zodat ze hun kinderen kunnen vastnemen, het herinvoeren van onderwijsfaciliteiten, het verbeteren van de toegang tot de medische zorg, maar ook het stoppen van mishandelingen tijdens het vervoer naar een andere gevangenis, het ziekenhuis of de rechtbank, en het stopzetten van gevangenschap zonder aanklacht of proces.

Eind mei kwam er een einde aan de staking, na een akkoord tussen de gevangenen en de Israëliëse gevangenisadministratie. Rechten op familiebezoek, onderwijs en gezondheidszorg kregen ze terug. Tot dan was de enige reactie er een van collectieve bestraffing en repressie: tuchtmaatregelen, raids met inbeslagname van persoonlijke bezittingen, verspreiding van de hongerstakers over andere gevangnissen, opsluiting in een isoleercel, intrekking van het contact met hun advocaat, het schrappen van familiebezoeken. Bronnen stellen dat de actievoerders tijdens de hongerstaking nog zwaarder dan anders werden aangepakt. Zo werden bijvoorbeeld hun persoonlijke voorraden zout afgenomen. Dat is levensnoodzakelijk om een hongerstaking te kunnen overleven. De gevangenen kregen ook steun van 1500 Marokkaanse activisten in Rabat, die zelf een symbolische hongerstaking van 24 uur hielden.

Maar liefst 7150 Palestijnse gevangenen zitten opgesloten in 21 gevangnissen en detentiecentra. Op 1 na zijn die allemaal gevestigd in Israël, wat in strijd is met de Vierde Conventie van Genève. Er zitten ongeveer 6300 mannen gevangen, van wie 300 minderjarig zijn. Er zitten ook 53 vrouwen vast. 14 van hen zijn minderjarig. 536 mensen zitten in administratieve detentie – dat wil zeggen: zonder aanklacht of proces – en dat voor onbepaalde duur. Ze zijn allemaal voortdurend het slachtoffer van willekeur, mishandeling en zelfs foltering, onder meer tijdens ondervragingen. Enkele dagen voor het begin van de hongerstaking publiceerde Amnesty International nog een rapport waarin Israël werd opgeroepen te stoppen met het “onwettige en wrede” beleid ten opzichte van de Palestijnse gevangenen.

Ik stelde hierover al een vraag om uitleg op 16 februari vorig jaar, specifiek over de administratieve detentie. Daarom heb ik vandaag de volgende vragen voor u, minister-president. Ziet u een mogelijkheid om via uw bevoegdheden en het Vlaamse buitenlandse beleid de specifieke situatie aan te kaarten en daarmee ook de problematiek van het gevangenisbeleid in Israël aandacht te geven?

Zijn er initiatieven gekomen van de Europese Dienst voor extern optreden of vanuit de Europese Unie om deze situatie aan te kaarten? Zijn er al stappen ondernomen inzake de administratieve detentie?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega, ik was inderdaad op de hoogte van de situatie. Zoals u zelf vermeld hebt, hebben de ongeveer 1500 Palestijnse gevangenen na 40 dagen erkenning gekregen van ongeveer al hun eisen en hebben ze de hongerstaking stopgezet. Ik heb hier De Wereld Morgen voor mij, dat bevestigt dat die actie tot resultaten geleid heeft.

Ik verwijs naar de bevindingen van de Canadese speciale rapporteur van de VN, Michael Lynk. Hij ondernam een zending van vijf dagen naar het gebied, maar kreeg geen toegang van Israël tot de bezette gebieden. Hij riep in een perstekst van 16 mei Israël op om zich te conformeren aan de internationale wetgeving en de internationale standaarden op het vlak van detentie.

De VN-rapporteur vestigde er de aandacht op dat de meeste van de zesduizend Palestijnse gevangenen zich in gevangnissen in Israël bevinden en niet in de bezette gebieden, wat uiteraard het bezoek van familie uitermate moeilijk maakt,

want die is afhankelijk van toelating door Israël. Hij gaf verder aan dat gevangenen het recht hebben om door hongerstaking te protesteren tegen hun leefomstandigheden en dat ze daarvoor niet mogen worden gestraft.

Ik had dus kennis van de bevindingen van de Canadese speciale rapporteur en had ook een vraag gekregen van professor emeritus Herman De Ley. Op 18 mei heb ik een brief geschreven aan de ambassadeur van Israël in België, met daarin de uitdrukking van mijn zeer grote bezorgdheid en de vraag om die bezorgdheid ook bij de bevoegde Israëlische autoriteiten te uiten. Ik heb daar tot vandaag geen antwoord op ontvangen.

U weet ook dat het bezoek van president Trump aan de Westbank op 22 en 23 mei tot heel wat persaandacht over de hongerstaking geleid heeft. De staking is in elk geval op 26 mei, na een akkoord tussen de afgevaardigden van de gevangenen en de Israëlische autoriteiten, opgeschort. Een woordvoerder van de Israëlische gevangenisadministratie bevestigde de beëindiging van de staking. Het einde van de hongerstaking viel trouwens samen met het begin van de ramadan.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Bedankt voor uw antwoord, minister-president. Ik ben blij te horen dat u al eerder het initiatief nam om een brief te sturen naar de Israëlische ambassadeur om de problematiek aan te kaarten. Het is natuurlijk spijtig om te horen dat daar vanuit de ambassade geen antwoord op is gekomen. Het valt uiteraard af te wachten in welke mate de rechten die ze nu hebben afgedwongen, ook effectief worden gerespecteerd, en of ze op termijn niet worden teruggeschroefd. Want we kennen de situatie in Israël allemaal. Het is niet dat de situatie in de gevangnissen de mensenrechten echt vooruit helpt.

In antwoord op mijn vraag over administratieve detentie zei u ook dat u een brief had gestuurd naar de Europese Dienst voor extern optreden en dat de Europese Unie al herhaaldelijk heeft aangedrongen op respect voor internationale mensenrechten, maar natuurlijk zien we in de praktijk dat Israël blijft doorgaan met mensenrechtenschendingen en dat dat in deze problematiek niet anders is. We blijven hier dus aandacht voor vragen en hopen dat op een bepaald moment toch ergens het licht kan verschijnen en dat Israël stopt met die praktijk van administratieve detentie en ervoor zorgt dat gevangenen op een waardige manier worden behandeld en alle rechten die ze hebben, ook effectief krijgen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de aanwezigheid van Belgische bedrijven op de defensiebeurs ISDEF in Tel Aviv – 2150 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Güler Turan

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Minister-president, van 6 tot 8 juni vindt de ISDEF-expo (Israel Defence Exhibition) in Tel Aviv, Israël, plaats. Ik nam de standhouderslijst door en zag daar twee Belgische bedrijven op staan. Het gaat over het bedrijf Luciad in Leuven, dat met geospatiale realtime software werkt, die geïmplementeerd kan worden in commando- en controlesystemen. Het tweede bedrijf dat op de standhouderslijst terug te vinden is, is Ticto uit Zellik, een start-up die een mobiel systeem ontwikkelde om onmiddellijk te kunnen zien of personen of objecten gemachtigd zijn om op een specifieke plaats te zijn.

De aanwezigheid van Belgische bedrijven op een defensiebeurs in Israël is natuurlijk niet evident. De schendingen van de mensenrechten en het internationaal recht, de voortdurende bezetting van de Palestijnse gebieden, de rol van de defensiegereleerde industrie in het conflict, het is om die redenen dat Vlaanderen al een aantal jaren een speciaal beleid ten opzichte van Israël voert als het op wapenhandel aankomt. Zo kan militair materieel niet definitief uitgevoerd worden naar Israël.

Minister-president, was u eerder al op de hoogte van de aanwezigheid van de Belgische bedrijven op de defensiebeurs in Israël?

Heeft Flanders Investment & Trade (FIT) de aanwezigheid van de Belgische bedrijven op de defensiebeurs op een of andere manier gestimuleerd?

Zijn er producten van de aanwezige Belgische bedrijven die op de militaire lijst staan en dus vergunningsplichtig zijn? Zijn er producten die onder 'catch-all' zouden kunnen vallen? Zijn er producten van die Belgische bedrijven die onder 'dual use' vallen?

Hoe rijmt u de aanwezigheid van Belgische bedrijven op een defensiebeurs in Israël met het speciale gevoerde beleid vanuit Vlaanderen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Soens, het antwoord op uw eerste vraag is negatief.

Op de tweede vraag kan ik antwoorden dat FIT geen bekendheid heeft gegeven aan deze vakbeurs en ook op generlei wijze betrokken is bij dat initiatief. FIT heeft ook geen steunaanvragen gekregen en heeft geen subsidies toegekend voor de beursdeelname van de vermelde bedrijven.

Voor beide bedrijven geldt dat het geen producten zijn die op de militaire lijst staan en dat het geen producten zijn die onder tweërlei gebruik of 'dual use' vallen, en dat de producten niet onderhevig zijn aan 'catch-all', zoals gespecificeerd in het Wapenhandeldecreet. Ze zijn met andere woorden niet vergunningsplichtig.

Het staat die bedrijven vrij om naar beurzen te gaan. Wij hebben daar uiteraard geen enkel zeggenschap over.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Dat was toch wel een heel kort antwoord. (*Opmerkingen van minister-president Geert Bourgeois*)

Ook een heel duidelijk antwoord, maar ik vraag me af of het antwoord op de derde vraag wel helemaal volledig is, omdat ik denk dat de planningssoftware van Luciad wel degelijk onder militaire categorie 21B valt en dus vergunningsplichtig is.

Ik vraag mij ook af of software die dienstig is voor surveillance, ook niet op de ordehandhavingslijst zou moeten komen, zeker gezien wat er in Israël mee gebeurt, eventueel met de beperking dat ze specifiek aangepast moeten zijn voor ordehandhaving of politionele of militaire doeleinden.

We moeten ook eens nagaan of we niet een soort verplichting moeten invoeren, zoals onlangs in Frankrijk gebeurd is, waarbij een bepaalde verantwoordelijkheid bij bedrijven wordt gelegd, om te voorkomen dat ze zouden bijdragen aan mensenrechtenschendingen. Ik denk dat de aanwezigheid op een defensiebeurs in Israël wel degelijk een aantal risico's op mensenrechtenschendingen inhoudt.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijn antwoord op uw derde vraag was heel duidelijk. Dat is het antwoord dat de Dienst Controle Strategische Goederen mij verstrekt heeft. Die hebben dat dus gecontroleerd.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jan Van Esbroeck aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over tegenstrijdige cijfers inzake de Belgische wapenexport naar Saoedi-Arabië – 2171 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Güler Turan

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Minister-president, half mei verscheen er een opmerkelijk artikel in De Standaard met nieuw cijfermateriaal over de Belgische wapenuitvoer. Volgens het artikel was de wapenexport naar Saoedi-Arabië in 2016 goed voor 6,7 miljoen euro, terwijl dat het jaar voordien nog 10,2 miljoen euro betrof. De Belgische wapenexport naar Saoedi-Arabië zou dus in dalende lijn zijn.

De cijfers komen naar verluidt van het Agentschap voor Buitenlandse Handel en geven de uitvoer weer van onder andere de categorieën 'chemische producten' en 'machines en toestellen' naar het land in kwestie.

De nieuwe cijfers zijn op zijn minst frappant te noemen. Recent boog de commissie Buitenlands Beleid zich namelijk nog over het gloednieuw wetenschappelijk rapport 'Wapenexport in België' van het Vlaams Vredesinstituut. Volgens dat onderzoek tekende Wallonië met 1,1 miljard euro nog voor drie kwart van de totale Belgische wapenexport. Tot de helft daarvan is volgens de cijfers van het Vredesinstituut voor Saoedi-Arabië. Waals minister-president Magnette had het nog over 575 miljoen euro.

De cijfers uit het artikel verschillen danig van die van het Vredesinstituut en dreigen tot verkeerde conclusies te leiden. Ook wordt de indruk gewekt dat het toch mogelijk is om naast de vergunningen ook de effectieve uitvoer te meten, iets wat tot op vandaag technisch niet mogelijk is.

Minister-president, kunt u daarom duidelijkheid verschaffen over de correcte cijfers met betrekking tot wapenuitvoer naar Saoedi-Arabië?

Wat is de rol van het Agentschap voor Buitenlandse Handel in dit verhaal?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: De cijfers die genoemd worden in het artikel in De Standaard, zijn inderdaad helemaal niet correct en totaal niet representatief voor de export van wapens vanuit ons land naar Saoedi-Arabië. De journalist heeft zijn conclusie gebaseerd op de algemene exportcijfers van de Nationale Bank in verband met export naar Saoedi-Arabië. Deze exportcijfers, gebaseerd op douanegegevens, zijn opgedeeld in verschillende categorieën van goederen.

Een van deze categorieën is 'wapens en munitie', namelijk rubriek 93 van de douanecodes. Deze categorie geeft echter slechts een fractie van de reële export van wapens weer naar een betrokken land. Enkel vuurwapens en de daarbij horende munitie worden in deze categorie weergegeven.

Wat onder 'wapens' valt volgens de militaire lijst, zoals bepaald door de Europese Unie, die wij hanteren in het Wapenhandeldecreet en waarvoor vergunningen

aangevraagd moeten worden, is een veel bredere groep producten die statistisch opgenomen zijn in diverse douanecategorieën zoals: machines, toestellen en mechanische werktuigen, optische instrumenten, apparaten en toestellen, kunststoffen en toepassingen, elektrische machines, apparaten en uitrustingsstukken, voertuigen voor vervoer over het land, dit allemaal weliswaar zonder onderscheid naar civiel of militair gebruik.

Om de totaaluitvoer van 'wapens' naar een bepaald land te bepalen, moeten bijgevolg ook alle goederen van de militaire lijst die in deze andere categorieën opgenomen zijn, meegeteld worden, wat in dit geval niet is gebeurd.

Een exacte methodologie om de reële grootte van de export van wapens te achterhalen is er, gelet op de verwevenheid van de statistische data tussen civiel en militair in deze categorieën, trouwens niet echt, waardoor de afgeleverde exportlicenties per jaar nog steeds als de beste maatstaf worden aanzien voor de export naar een bepaald land.

Voor Vlaanderen is dit voor 2016 één exportlicentie naar Saoedi-Arabië voor 179.300 euro, het gekende dossier van de 'kijkers voor civiel gebruik'. In 2015 waren er geen goedgekeurde licenties.

Waals minister-president Maignette gaf in het Waals Parlement daarentegen aan dat er in 2015 voor 575 miljoen euro goedgekeurde licenties zijn afgeleverd voor Saoedi-Arabië en voor 2014 397 miljoen euro.

Het klopt inderdaad dat niet alle licenties in hetzelfde jaar aanleiding geven tot export, maar een dergelijke discrepantie tussen 'goedgekeurde licenties' enerzijds en zogenaamde 'reële export' anderzijds als verklaring voor het verschil in cijfers, is totaal onrealistisch en volledig fout. Het is bijgevolg ook volledig fout om te stellen, zoals het artikel insinueert, dat de 6,7 miljoen euro voor 2016 en de 10,2 miljoen euro voor 2015 de 'reële' exportcijfers zouden zijn van de wapenexport naar Saoedi-Arabië.

Deze volledige Belgische export is trouwens op het conto van Wallonië te schrijven. Vlaanderen exporteert in deze cijfers 0 euro.

Het Agentschap Buitenlandse Handel speelde in dit verhaal een neutrale rol van doorgeefluik. Zij leverden op vraag van de journalist de algemene exportcijfers van de Nationale Bank van Eurostat in verband met de export naar Saoedi-Arabië.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Minister-president, ik dank u voor de verduidelijking dat het om een fout van de journalist gaat. Ik ben blij dat we in volle vertrouwen kunnen blijven samenwerken met het Vlaams Vredesinstituut.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karim Van Overmeire aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het advies van het Europees Hof van Justitie aangaande het handelsverdrag tussen de Europese Unie en Singapore
– 2176 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het bindend advies van het Europees Hof van Justitie inzake de handelsverdragen
– 2211 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Jan Van Esbroeck

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Het Europees Hof van Justitie heeft zich uitgesproken over het handelsverdrag tussen de Europese Unie en Singapore. In haar bindend advies stelt het Hof dat de EU exclusief bevoegd is voor handel. Beslechting van investeringsgeschillen en indirecte investeringen of zogenaamde portfolio-investeringen, die worden gedaan zonder intentie om invloed op het bestuur van en de zeggenschap over een onderneming uit te oefenen, blijven volgens het advies daarentegen een gemengde bevoegdheid waarvoor ook de lidstaten hun goedkeuring moeten geven.

Het advies is duidelijk en dan is de volgende vraag: wat nu? Ik citeer uit een nota van het Europees Parlement hierover: "It is now a matter of policy choice for the Union institutions to draw the conclusions of opinion 2/15 and to consider whether or not to align the scope of the EUSFTA and possibly future trade agreements to the scope of common commercial policy as interpreted by the Court." Met andere woorden, nu is de bevoegdheidsverdeling duidelijk, maar het vergt een beleidsbeslissing om de ene of de andere richting uit te gaan.

Minister-president, in een eerste reactie reageerde u positief op de uitspraak en wijst u erop dat het advies spoort met de visienota van de Vlaamse Regering over de toekomst van de EU. Daarin pleit de Vlaamse Regering voor een opsplitsing tussen handel en investeringsbescherming: "In de toekomst dient over handels- en investeringsverdragen afzonderlijk onderhandeld te worden. Handelsakkoorden moeten behandeld worden als een exclusieve bevoegdheid van de EU, terwijl investeringsakkoorden gemengde bevoegdheden zijn die de lid- en deelstaten moeten goedkeuren. Investeringsakkoorden kunnen zo beperkt worden tot die lid- of deelstaten die hiermee instemmen."

Hoe evalueert u het advies van het Europees Hof van Justitie? Het vreemde is dat zowel u als uw Waalse collega Magnette tevreden was over dit advies: beiden vonden dat het hun standpunt staafde. Dan gaan er knipperlichten branden. De vraag is namelijk hoe je het advies leest. Als de handelsverdragen blijven wat ze zijn, lijkt de heer Magnette gelijk te krijgen. Als er een opsplitsing komt tussen handels- en investeringsverdragen, dan kan Vlaanderen daarmee verder en kan de heer Magnette zijn dertien dagen durende symbolische weerstand tegen CETA niet meer herhalen.

Hoe schat u de impact van het advies in voor Vlaanderen? Wat betekent dit advies voor de bestaande dan wel toekomstige handelsverdragen?

Wat betekent dit advies voor de internationale handelsstrategie van Vlaanderen? Als de Unie exclusief bevoegd is, betekent dat immers dat als Vlaanderen een impact wil hebben, we die moeten verzekeren op het moment dat het onderhandelingsmandaat wordt gegeven.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): De heer Van Overmeire schetste de situatie goed. Er was een discussie aan de gang binnen de Europese instellingen waarover dat bindend advies werd gevraagd. Nu is er duidelijkheid naar aanleiding van het handelsverdrag met Singapore. Uiteraard heeft dit advies zijn weerslag op alle gelijkwaardige toekomstige handelsverdragen.

In zijn advies trekt het Hof van Justitie een duidelijke scheidingslijn. Voor douanerechten, intellectuele eigendomsrechten, kortom handel in de klassieke zin van het woord, maar ook voor milieu en duurzame ontwikkeling zijn de Europese Commissie en het Europees Parlement exclusief verantwoordelijk. Voor geschillenbeslechting en de systemen die daarvoor zijn bedacht, hebben de Europese instellingen geen exclusieve bevoegdheid. Het belang van dit bindend advies is verreikend en heeft repercussies voor de toekomstige handelsverdragen. In feite zegt het Hof dat het type handelsverdragen dat de EU thans sluit, per definitie gemengd zijn.

Minister-president, in een eerste reactie stelde u terecht dat internationale handel werkbaarder wordt gemaakt. Uw ambtsgenoot van het Waals Gewest heeft ook tevreden op het advies gereageerd. Pragmatisch gezien is het advies inderdaad een stap vooruit alleen al vanwege de duidelijkheid.

Wat is uw houding met betrekking tot dit bindend advies van het Europees Hof van Justitie? Wat zijn volgens u de gevolgen van dit advies voor de lopende en toekomstige onderhandelingen over handelsverdragen?

Hoe ziet u de toekomst van de handelsverdragen van het nieuwe type, met andere woorden handelsverdragen die dus ook bepalingen omvatten over diverse aanlegenheden die in verband staan met handel? Dreigt dit advies de toekomstige onderhandelingen niet fors te vertragen?

Hoe moet volgens u het aspect arbitrage geregeld worden? Kan volgens u een handelsverdrag gesloten worden zonder een arbitrageregeling, met andere woorden kunnen de arbitrageparagrafen in toekomstige handelsverdragen apart behandeld worden, los van het verdrag zelf? Zo neen, dreigt het veto van een lidstaat, of zelfs van een deelstaat, zoals we met CETA hebben gekend, dan de inwerkingtreding van een toekomstig handelsverdrag niet te vertragen of op de lange baan te schuiven?

Kortom, wellicht hebben mensen vanuit een verschillende invalshoek elk een andere reden om positief te zijn over de duidelijkheid die is geschapen en zullen ze dat proberen te vertalen in de zin die hun het beste uitkomt. Voor het Vlaams Parlement is het belangrijk te weten wat de Vlaamse Regering hierover denkt.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik wil eerst en vooral benadrukken dat ik het advies van het Hof van Justitie van de Europese Unie verwelkom. Wat mij betreft, is het een 'mijlpaaladvies'. Vooreerst brengt het advies duidelijkheid in een periode waarin er vooral onduidelijkheid was of de moderne vrijhandels- en investeringsakkoorden, type EU-Singapore, maar nadien ook CETA, die veel verder gaan dan het louter verlagen van tarieven, wel bepalingen mocht bevatten over transportgerelateerde handelsaspecten, regelgevende samenwerking, bescherming van intellectuele eigendom of het regelen van sociale, milieu- en veiligheidsnormen die evenwel geenszins tot nivellering kunnen leiden.

Het Hof is hierover zeer duidelijk. Mijnheer Van Overmeire, u hebt het al geciteerd. Het Hof concludeert: "Uiteindelijk heeft de Unie volgens het Hof slechts voor twee onderdelen van de overeenkomst geen exclusieve bevoegdheid, namelijk voor

andere dan directe buitenlandse investeringen (...) en voor de regeling inzake de beslechting van geschillen tussen investeerders en staten.”

De logica om de meest gecontesteerde ISDS-formule (Investor-State Dispute Settlement) of in CETA een bilaterale ICS-formule (Investment Court System) gemengd te verklaren lijkt me heel helder. Deze regeling onttrekt inderdaad in wezen geschillen aan de rechtsmacht van de lidstaten, en kan dus niet zonder hun instemming worden ingevoerd.

Met dit advies geeft het Hof een maximale invulling en dus slagkracht aan de exclusieve bevoegdheid van de Unie inzake de invulling van de gemeenschappelijke handelspolitiek zoals bepaald in artikel 3 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. De gevolgen liggen voor de hand. Het akkoord met Singapore zal pas volledig in werking treden nadat het is geratificeerd door alle bevoegde parlementen, inclusief het Vlaams Parlement. Als ik me niet vergis, gaat het om een veertigtal parlementen die hun akkoord moeten geven. Ik heb ook nooit iets anders beweerd. Als collega Magonne beweert gelijk te hebben, dan is het op dit punt. Dat gaat over een twintigtal van de duizend pagina's. Dat met Singapore is inderdaad een gemengd verdrag. Ik heb dat ook altijd gezegd. Ik heb nooit beweerd, zoals bijvoorbeeld voormalig Europees Commissaris De Gucht, dat dat exclusief Europees was. Ik heb altijd beweerd dat het gemengd was, net zoals CETA gemengd was, en dat blijkt ook uit het advies dat Luxemburg heeft gegeven. Dat geldt dus ook, zoals ik al zei, evenzeer voor CETA, ook al was daarvoor al een beslissing genomen om dat akkoord gemengd te verklaren.

Voor toekomstige onderhandelingen zal de Europese Commissie in essentie de volgende twee opties moeten onderzoeken. Ten eerste kan de Europese Commissie aan de lidstaten voorstellen om te blijven werken zoals men dat vandaag doet. Dat is een scenario waarbij alle parlementen zullen moeten ratificeren opdat een akkoord volledig in werking kan treden. Ten tweede is er wat ik zou kunnen omschrijven als de Vlaamse weg, namelijk het splitsen van de handelsakkoorden en de investeringsakkoorden. U weet dat ik dat voorstel al in 2015, tijdens de CETA- en de TTIP-onderhandelingen, heb bepleit. Het staat trouwens ook in onze EU-visienota, en is ook opgenomen in de Vlaamse handels- en investeringsstrategie.

Als de EU-instellingen die laatste optie zouden volgen, dan hoeft dat volgens mij de onderhandelingen niet te vertragen. Integendeel, dan kan de Europese Commissie over de handels- en investeringsakkoorden apart onderhandelen als ze eenmaal daartoe een mandaat heeft gekregen van de Raad. Ofwel kan ze beslissen om de beide onderhandelingen parallel te voeren. Of ze kan de onderhandelingen in hun geheel voeren, maar dan juridisch de twee luiken van elkaar loskoppelen en die die in twee verdragen gieten.

Dit advies zal nu binnen de Raad worden besproken. Ik wil erop wijzen dat minister Reynders intussen in de Kamer heeft verklaard dat hij ook die weg die ik de Vlaamse weg noem, volgt, en dus een opsplitsing zal bepleiten in de Raad.

Het lijkt me in elk geval niet problematisch om de Commissie een mandaat te geven voor een handelsakkoord en een afzonderlijk mandaat voor een investeringsakkoord. Je kunt een mandaat geven voor de beide tegelijk, zoals bij CETA. In dat geval moet de Raad instemmen met twee afzonderlijke akkoorden die onder hetzelfde mandaat vallen, maar via een andere wetgevende procedure ten uitvoer zullen worden gelegd.

Het uitblijven van de goedkeuring van het akkoord met Singapore en de hele CETA-saga hadden de Europese positie als geloofwaardige onderhandelingspartner internationaal uiteraard geen deugd gedaan. Ongeveer bij elk bezoek van een buitenlandse regeringsleider krijg ik die vraag. Ik heb vanmorgen nog de gouverneur-generaal van Nieuw-Zeeland ontmoet. Ook die dame heeft een vraag gesteld over het toekomstige

verdrag tussen de EU en Nieuw-Zeeland en hoe dat in de praktijk zal verlopen. Het is duidelijk dat iedereen weet heeft van de saga die zich heeft voorgedaan.

Mijn mening is dat op deze manier de Europese Commissie de nodige slagkracht heeft. Ik ben ervan overtuigd dat heel wat lidstaten die weg genegen zullen zijn. Het moet natuurlijk nog allemaal worden besproken.

Dat impliceert – en daarmee ga ik een beetje in op wat u hebt gezegd, mijnheer Van Overmeire – dat er inderdaad een mandaat moet zijn inzake handel, en het is met een gekwalificeerde meerderheid dat dat mandaat wordt verleend. We weten echter natuurlijk ook dat er geregeld terugkoppeling is over dat mandaat. Dat is niet één keer een mandaat geven en dan helemaal op het einde zien wat het resultaat is. Die aanpak is niet zo nieuw, denk ik. Vóór het Verdrag van Lissabon onderhandelde de Europese Commissie over handelsakkoorden voor de lidstaten, maar waren het de lidstaten die over de investeringsverdragen onderhandelden, dus bilateraal. De Vlaamse weg sluit dus weer aan op wat gangbaar was vóór het Verdrag van Lissabon.

In de jaren 1956-1957, bij het sluiten van het Verdrag van Rome waren de zes stichtende lidstaten het er al over eens dat handel een exclusieve bevoegdheid van de Europese Unie is. Toen was dat nog de Europese Economische Gemeenschap.

Ik denk dat dit zorgt voor meer slagkracht en ook perfect spoort met het subsidiariteitsprincipe. Ik heb al herhaaldelijk gezegd dat er eigenlijk maar één hefboom is om internationaal op te treden, namelijk de weg van de EU. Dat is de enige speler op wereldniveau. U weet dat president Trump heel lang in de overtuiging leefde, of althans de mening was toegedaan dat hij een bilateraal akkoord met Duitsland kon sluiten, tot iedereen in de EU hem duidelijk heeft gemaakt dat dat een bevoegdheid van de EU is. Dat is zo gewild van bij de stichting. Ik heb ook in deze commissie gezegd dat dit naar mijn mening een bevoegdheid is van de EU sinds 1 januari 1958.

Het is natuurlijk zo dat de democratische goedkeuring door het Verdrag van Lissabon is verbreed: het is niet alleen meer de Raad, maar de Europese wetgevende macht die finaal moet goedkeuren, en dat is zowel de Europese Raad als het Europees Parlement. Dat legt ter zake dus ook een grotere verantwoordelijkheid bij het Europees Parlement.

Het advies van het Hof bevestigt dus in de feiten de praktijk zoals die is ontwikkeld sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Rome. Dit advies heeft geen impact op de Vlaamse handelsstrategie. Integendeel, het bevestigt de visie die ik heb ontwikkeld in die Vlaamse handelsstrategie.

We gaan nu afwachten wat de standpunten zijn van de diverse lidstaten daaromtrent. Daar zullen besprekingen over worden gevoerd binnen de Raad. De keuze blijft immers, natuurlijk: men kan nog altijd zeggen dat er gemengde verdragen moeten worden gemaakt. Mijns inziens zou dat ertoe leiden dat er absoluut geen slagkracht is en dat we een sukkelstraatje zullen blijven bewandelen als het erop aankomt om internationale handelsverdragen te sluiten. Ik hoop dus dat de lidstaten zich in meerderheid gaan aansluiten bij deze visie.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Mijn eerste bijkomende vraag is eigenlijk al beantwoord. Ik wou weten welke indicaties u hebt dat men binnen België bereid zou zijn om de Vlaamse weg te volgen, om te gaan voor die splitsing tussen handel *sensu stricto* en investeringen, maar als u zegt dat minister Reynders bereid is om die weg te volgen en dat standpunt te verdedigen, dan is dat goed nieuws.

Mijn tweede vraag is veeleer een opmerking, een bekommernis. Zelfs indien die splitsing juridisch mogelijk is, welke indicaties hebt u dan dat men op het niveau van de EU ook politiek bereid is om die weg te volgen? Je komt immers natuurlijk tot een merkwaardige situatie, waarbij de EU gaat onderhandelen met een partner, maar dan wel de voetnoot moet maken dat men wel zal zien welke lidstaten en welke regio's uiteindelijk het akkoord over investeringen alsnog zullen ratificeren. Je krijgt dan dus misschien een soort lappendeken, in het meest extreme geval, of toch een groot vraagteken als het gaat over de mate waarin het akkoord over de investeringen dat dan wordt bereikt, overal in de EU toepassing zal krijgen. De vraag is dus – het is meer een opmerking dan een vraag – of de dertien dagen van Paul Magnette als politiek signaal voldoende zwaar wegen om die EU die Vlaamse weg te laten volgen. Dat is iets dat zal moeten blijken, natuurlijk.

Vlaanderen zit daar natuurlijk heel dicht op. We zijn sterk betrokken. Het zou echter ook weleens kunnen dat de overgrote meerderheid van die lidstaten oordeelt dat, hoewel we dat één keer hebben meegemaakt, dat zich wellicht niet opnieuw zal voordoen. Of misschien vindt men dat die dertien dagen dat men moet wachten of in spanning wordt gehouden, niet opwegen tegen het feit dat we gaan onderhandelen, maar uiteindelijk in de situatie kunnen terechtkomen dat een deel van de lidstaten of de regio's alsnog niet zouden ratificeren. Dat is een bedenking die ik maak. Juridisch kan het natuurlijk. De vraag is of de EU politiek die weg zal inslaan.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, ik heb geen aanvullende bemerkingen. Ik dank u voor het antwoord.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Minister-president, in ieder geval is er een duidelijk advies, zoals u het zelf ook hebt geformuleerd. Voor de rest is het aan de politiek om verder stappen te zetten en te beslissen welke houding men zal aannemen. Wat sowieso al zeker is, is dat de handelsverdragen sowieso de exclusieve bevoegdheid zijn van Europa. De heer Van Overmeire heeft in het begin van zijn vraag nog even gewezen op het belang van het mandaat. Het belang van dat mandaat wordt hiermee eigenlijk des te groter. We moeten bekijken welk mandaat wordt gegeven, vanuit de nationale parlementen. Het is wel Europa die dat geeft. Ik heb dus vragen bij de transparantie wat die mandaten betreft. Dat is nog niet vrij open. In een aantal dossiers hebt u zelfs een poging gedaan om dat openbaar te krijgen, en dat is niet gelukt. Als u dan toch gesprekken moet voeren, dan zou ik u met het oog op de toekomst echt willen vragen om het belang van het mandaat dan ook mee te nemen, ook wat de nationale parlementen betreft, waar mogelijk.

Er is de mogelijkheid om een scheiding te maken tussen de handelsverdragen en de investeringszekerheid. Die dertien dagen liggen hier blijkbaar heel zwaar op de maag. Een deelstaat heeft gebruikgemaakt van zijn democratisch recht om wat vragen te stellen. Er is de saga omtrent vrijhandelsakkoorden. Ik vind dat eigenlijk een goede zaak. Eigenlijk heeft dit advies dat ook bevestigd. We kunnen niet meer doen alsof het 'business as usual' is. We moeten kijken naar de handelsakkoorden en ook naar de investeringsakkoorden van de toekomst. Ik ben in ieder geval heel blij dat het op de agenda staat, dat veel mensen er bewuster mee omgaan, los van de vraag of men politiek al dan niet akkoord kan gaan met het resultaat dat op tafel wordt gelegd. Minister-president, u kunt vinden dat het een sukkelstraatje is om handelsakkoorden te sluiten, die dan toch op een of andere manier worden gesloten. Aan de andere kant van ons land denkt men waarschijnlijk dat te kunnen tegenhouden. Dat is een andere politieke samenstelling, en dat is evengoed een andere mening. Hoe men het ooit draait of keert, het belang van die mandaten zal in ieder geval toenemen. Hoe zullen wij daar in de toekomst mee omgaan? Hoe gaan we dat controleren?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Van Overmeire, ik heb u alleszins gezegd wat minister Reynders in de Kamer heeft gezegd. Dat betekent nog niet dat dit het interfederale standpunt is. Dat zal worden bepaald door alle entiteiten samen, dus daar zullen Wallonië en Brussel ook hun zeg over doen. Ik sluit niet uit dat we daarover niet tot een eensgezind standpunt komen. Dat weet ik niet. Wel is het natuurlijk zo dat ook collega Magnette eigenlijk in hoofdzaak problemen heeft gemaakt met betrekking tot de arbitrage en ICS, en veel minder over de handelsverdragen op zich. We weten ook dat die handelsverdragen eigenlijk zeer evenwichtig waren, ten eerste uitgingen van faire bepalingen, uitloeiend wat naar onze mening moest worden uitgesloten. Ik sluit dus niet uit dat we daar wel overeenstemming over bereiken, maar ik weet dat niet.

Als men in die richting zou gaan, dan is het evident dat het geven van de mandaten met een gekwalificeerde meerderheid moet gebeuren. Mevrouw Turan, het klopt dat het mandaat op dat moment belangrijk is. Dat is ook wat ik heb gezegd aan collega Magnette. Ik heb nooit zijn democratisch recht betwist, of dat van het Waals Parlement, om daarover te debatteren, om daarover opmerkingen te maken, om daarover een opinie te uiten. Ze hebben ook die volheid van bevoegdheden. Ik heb dat ook gezegd met betrekking tot Singapore: het is gemengd, en dus moet men alle consequenties daarvan aanvaarden. Ik heb toen alleen gezegd dat het zeer laat was, helemaal op het einde van de procedure, om nog in de interpretatieve verklaring te proberen iets te wijzigen aan een verdrag dat eigenlijk rond was, en waar ook geen jota meer aan is veranderd.

Het is 'ius vigilantibus scriptum'. Je moet attent zijn, actief zijn, van bij het begin. Die mandaten zijn dus belangrijk. Ik zal blijven verdedigen dat er transparantie moet zijn, dat er leeskaders zijn, dat er terugkoppeling is. Wie a zegt, moet b zeggen. Het gaat niet over een blind mandaat, het gaat over een mandaat dat moet worden gegeven met gekwalificeerde meerderheid op voorstel van de Europese Commissie en dat vervolgens, in mijn ogen, vervolgstappen moet hebben, met de mogelijkheid om dat te blijven opvolgen.

Ik denk niet, mijnheer Van Overmeire, dat de problematiek van het lappendeken een groot probleem of grote problematiek is. In feite is dat nog maar sinds Lissabon ook een Europese bevoegdheid geworden, weze het een gemengde bevoegdheid. Voordien waren het allemaal bilaterale bids en die zijn nu ook een lappendeken.

Als men meegaat in mijn redenering en zegt 'dit is gemengd' en het staat lidstaten en deelstaten vrij om daarin mee te gaan, dan kan dit, denk ik, geen problemen met zich meebrengen, omdat men daar geen impact heeft op de interne marktwerking. Dat gaat over een investering, per hypothese in Antwerpen of in Napels of in Nice of weet ik waar, en daar is het zaak om te weten of dat investeringsluik daar al dan niet van op toepassing is, met het arbitrageluik. Maar een investering die daar gebeurt, heeft op zich geen impact op de interne marktwerking. Vrijhandel daarentegen natuurlijk wel: als men importeert in Antwerpen, dan heeft dat zijn effect op de hele interne markt.

Naar mijn mening – maar wie ben ik? – moet dat niet leiden tot een verstoring van de interne marktwerking. Dat is ook de praktijk die al die tijd bestaan heeft, met al die bilaterale investeringsverdragen die trouwens nog altijd van kracht zijn in heel veel gevallen. Ik hoop dus dat we er op die manier uit kunnen geraken, ook omdat ik ervan overtuigd ben dat dit de goede oplossing is voor de EU.

Men moet zich niet Europees verenigen om een aantal zaken te gaan doen om dan vervolgens, bij de eerste problemen die zich voordoen bij die aangelegenheden die bij uitstek in aanmerking komen om gezamenlijk te doen, te zeggen dat men het toch niet gaat doen op een manier die beantwoordt aan het verdrag. Het verdrag

geeft daar exclusieve bevoegdheid, het Hof is daar zeer, zeer, zeer duidelijk over. Daar is geen enkele discussie over mogelijk. Het is nu aan de lidstaten om daarmee om te gaan. Ofwel gaat men zoals bij het Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) en Singapore één groot gemengd verdrag maken, met alle consequenties van dien. Ik sluit niet uit dat het bijzonder moeilijk wordt om dan nog handelsverdragen te gaan sluiten. Ofwel gaat men daar op een pragmatische manier mee om, zoals ik al zeg sinds 2015, die toelaat om eruit te geraken, met de gemengde investeringsverdragen. Ik denk niet dat het lappendeken, om die term te gebruiken, zo enorm zou zijn; ik denk dat het grootste deel van de lidstaten mee zou gaan, maar als er één of twee deelstaten of lidstaten niet meegaan, zal dit geen impact hebben op de interne marktwerking.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de verspreiding van het hiv-virus in Mozambique – 2164 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Jan Van Esbroeck

De voorzitter: De heer kennis heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Voorzitter, Vlaanderen heeft in de afgelopen jaren in Mozambique vooral rond gezondheidszorg gewerkt. We zien dat in de verschillende landenstrategienota's die in de afgelopen periode werden goedgekeurd. We zijn momenteel aan de derde. Ook in het verleden was dit al het geval, dat is een belangrijke focus geweest voor Vlaanderen. Dat is al begonnen meer dan tien jaar geleden, in 2004, met de strijd tegen hiv/aids, onder andere met het Instituut voor Tropische Geneeskunde van Antwerpen.

Dat kwam aan bod in de eerste landenstrategienota van 2006, waarbij er aandacht was voor de bevordering van de seksuele en reproductieve gezondheid en van het beheer van gezondheidspersoneel in Mozambique. In de tweede landenstrategienota 2011-2015 waren er vier grote subthema's en ook daar was seksuele en reproductieve gezondheid, waar hiv onder valt, een belangrijk onderdeel.

Recent heeft Vlaanderen – dit heeft mijn vraag gekruist, ik heb die informatie pas achteraf gekregen – een dossier goedgekeurd voor een subsidie aan de Belgische Technische Coöperatie (BTC) om bij te dragen aan de Focused contribution to the health system strengthening of Mozambique. Dat ging over 615.000 euro. Dus ook Vlaanderen heeft recent nog zijn engagement daar bevestigd op het vlak van gezondheidszorg.

De aanleiding voor mijn vraag was niet direct die beslissing – ik wist niet dat dat gepland was –, maar wel de informatie dat het aantal volwassenen, 15- tot 49-jarigen, dat in Mozambique besmet is met hiv, nog altijd stijgt. Mozambique is een focusland binnen onze ontwikkelingssamenwerking. Waar dit cijfer in 2009 nog 11,5 procent bedroeg, was dat in 2019 gestegen tot 13,2 procent.

In sommige provincies is bijna een kwart van de volwassenen hiv-positief. De nationaal directeur voor Volksgezondheid stelt dat hoogrisicogedrag niet vermindert en vreest zelfs dat de Mozambikanen te veel vertrouwen op antiretrovirale medicijnen. Ook de kennis van hoe hiv wordt verspreid – en dat is toch bijzonder – is achteruit gegaan tegenover 2009, zo blijkt uit interviews, terwijl men zou denken dat de sensibilisering en kennis toenemen. De Vlaamse Strategienota 2016-2020 Ontwikkelingssamenwerking tussen Mozambique en Vlaanderen legt, zoals ik net zei, de focus op het versterken van het gezondheidsstelsel in Mozambique, specifiek voor adolescenten, 10- tot 19-jarigen, met bijzondere aandacht voor meisjes.

De United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS) is voor Vlaanderen een belangrijke partner. Aangezien Vlaanderen in Mozambique een klemtoon legt op gezondheid en specifiek op de subsector seksuele en reproductieve gezondheid, kunnen de stijgende hiv-cijfers ons niet onberoerd laten. In de recente Strategienota wordt de prevalentie van hiv/aids in combinatie met een relatief hoog aantal patiënten dat nog toegang moet krijgen tot de behandeling, als opvallend benoemd bij de score op de algemene gezondheidsindicatoren van het land.

De strategienota legt de link tussen het groot aantal huwelijken van vrouwelijke adolescenten en kwetsbaarheid voor besmetting met hiv en/of andere soa's, door het grote leeftijdsverschil tussen de partners. In 2003 is de wettelijke huwbare leeftijd van meisjes wel verhoogd van 14 tot 18 jaar, maar bij de naleving van deze wet worden heel wat vraagtekens geplaatst.

Minister-president, hebt u of uw administratie over de stijgende hiv-besmettingen contact genomen met UNAIDS, met de Mozambikaanse gezondheidsdiensten of met andere partners? Heel wat van de hulp die via de BTC gegeven wordt, is multilateraal. Er zijn ook andere landen zoals Nederland die op de BTC een beroep doen. Ik heb begrepen dat ook andere landen nog programma's opzetten om samen daar problemen aan te pakken.

Kan Vlaanderen binnen het kader van de bestaande samenwerkingsakkoorden de inzet nog versterken om de verspreiding van dit vreselijke virus tegen te gaan?

Wordt er onderzocht hoe met medewerking van de lokale overheden en het middenveld in Mozambique de problematiek van de gedwongen adolescentenhuwelijken nog krachtiger kan worden aangepakt?

De voorzitter: Minister president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Kennes, dat we nu over betrouwbare gegevens beschikken over de verspreiding van hiv in Mozambique, toont aan dat onze samenwerking met het Nationaal Gezondheidsinstituut, of het Instituto Nacional Da Saúde (INS), haar vruchten afwerpt.

In samenwerking met het Instituut voor Tropische Geneeskunde – u hebt eraan gerefereerd – investeert Vlaanderen in de capaciteit van het INS, dat onder meer de monitoring van de verschillende epidemieën op zich neemt, waaronder hiv. Momenteel is de tweede fase van dit belangrijk project met 689.755 euro in uitvoering.

In antwoord op uw eerste vraag moet ik zeggen dat dergelijke contacten niet plaatsvinden op een ad-hocbasis maar volgen een gestructureerde agenda. Voor UNAIDS zijn dat de sessies van de bestuursraad, de zogenaamde Programme Coordinating Board (PCB). Twee maal per jaar wordt een bestuursraad georganiseerd: eind juni en begin december.

Tijdens de PCB's heeft Vlaanderen zich de afgelopen twee jaar sterk gekant tegen de door UNAIDS vertolkte boodschap over het einde van aids. De Vlaamse overheid heeft gesteld dat een dergelijke boodschap contraproductief is omdat ze niet wetenschappelijk te bewijzen valt en omdat ze de regeringen van donerende en ontvangende landen minder alert maakt voor de nog lange weg die we moeten afleggen. Hierdoor dreigt de reeds bestaande aids-moeheid of 'aids fatigue' toe te nemen.

De Vlaamse overheid steunt de opvolging van de specifieke agenda voor meisjes van UNAIDS. Het gaat dan met name om de agenda voor een versnelde actie op landenniveau voor vrouwen, meisjes, gendergelijkheid en hiv. Er is geregeld bilateraal overleg tussen de Vlaamse Regering en de groep van gezondheidsdonoren waar Vlaanderen deel van uitmaakt.

Wat de Vlaamse inzet betreft, vormt het indijken van de aidsepidemie nu al een prioriteit. Dit gebeurt in samenwerking met diverse organisaties. We opereren mondiaal en regionaal in Zuidelijk Afrika en we werken ook nationaal in Mozambique. De inzet voor de komende jaren is ingepland in de landenstrategie in Mozambique en in de meerjarenovereenkomsten met de multilaterale partners.

Mondiaal geven we 750.000 euro aan ongeoormerkte steun aan de World Health Organisation (WHO), waarvan het Department of Reproductive Health and Research de problematiek van hiv en aids onderzoekt, becijfert en in kaart brengt. UNAIDS krijgt jaarlijks 250.000 euro aan ongeoormerkte steun. Het United Nations Children's Fund (UNICEF) focust op de kinderrechten, wat de problematiek van de onveilige seksuele contacten omvat, en ontvangt jaarlijks 250.000 euro aan ongeoormerkte steun.

Regionaal is er, naast de core support aan UNAIDS, ook jaarlijks 500.000 euro voor de ondersteuning van de landenkantoren in Botswana, Lesotho, Malawi, Mozambique, Namibië, Swaziland en Zuid-Afrika. We ondersteunen tevens het International Partnership for Microbicides. Daarvoor is in 2014 150.000 euro en in 2016 400.000 euro vastgelegd.

Wat de nationale inzet betreft, zal ik natuurlijk niet alle projecten in Mozambique overlopen. In dat verband verwijs ik naar mijn beleidsbrief, waarin alle bilaterale initiatieven in detail zijn toegelicht en waarin alle bedragen staan opgesomd.

Op de problematiek van de gedwongen adolescentenhuwelijken ben ik al uitvoerig ingegaan in mijn antwoord op een vraag om uitleg van de heer Verstreken over de gedwongen kindhuwelijken. In het partnerland Mozambique strijden wij tegen de gedwongen kindhuwelijken. Dit past binnen onze inspanningen voor seksuele en reproductieve gezondheid en rechten. De landenstrategie 2016-2020 wordt uitgevoerd door middel van verschillende projecten en programma's. Het recent ondersteunde programma van ActionAid Mozambique heeft tot doel vrouwen en adolescente meisjes weerbaarder te maken ten aanzien van gendergerelateerde schendingen van de mensenrechten. In 24 lokale gemeenschappen worden schadelijke praktijken, zoals gedwongen kindhuwelijken, bestreden. In 2017 hebben we hiervoor 400.000 euro vastgelegd. Verder is er de geoormerkte steun van 500.000 euro aan UNICEF voor Malawi en Mozambique. Die steun is bestemd voor de realisatie van prioriteit zes betreffende de kindbescherming. Hierdoor focust de Vlaamse overheid zich rechtstreeks op de problematiek van de gedwongen kindhuwelijken.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, ik dank u voor uw bevestiging dat de prioritaire focus op de gezondheid, de reproductieve gezondheidszorg en de voortzetting van de strijd tegen de kindhuwelijken blijft liggen. In Mozambique zijn de cijfers niet rooskleurig. Het gaat niet de goede richting uit. Het is dan ook belangrijk dat de Vlaamse overheid in haar contacten met UNAIDS, waar een te optimistische boodschap is verkondigd, een ander geluid heeft laten horen. Anders zal de aandacht snel verslappen en zal donormoeheid optreden. De cijfers tonen aan dat dit niet op zijn plaats is. Ik dank u voor het herbevestigd engagement.

De voorzitter: Mevrouw De Meulemeester heeft het woord.

Ingeborg De Meulemeester (N-VA): Minister-president, zoals u hebt verklaard, ondersteunt de Vlaamse overheid heel wat projecten. Het lijkt me zeer belangrijk de focus opnieuw op sensibilisering te leggen. We moeten ervoor zorgen dat de mensen opnieuw weten dat een condoom een besmetting met hiv kan tegenhouden.

De mensen denken nu dat ze in het beginstadium medicatie kunnen nemen. Ik ben er voorstander van de aandacht weer meer op sensibilisering te vestigen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik ben het daarmee eens.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sabine de Bethune aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de vluchtelingenstroom in Zuid-Congo – 2322 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Jan Van Esbroeck

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Voorzitter, wat in Zuid-Congo gebeurt, volgt iedereen in deze zaal in de media. Er woedt een hevig conflict. De volgers van een vermoorde traditionele chef in Dibaya hebben zich de voorbije maanden tegen de Congolese overheid afgezet en hebben een jongerenmilitie opgericht. Het Congolese leger heeft de opdracht gekregen het conflict met geweld in de kiem te smoren. Het maakt hierbij geen onderscheid tussen militieleden en gewone jongeren uit de dorpen. Volgens de VN zijn al honderden doden gevallen. Deze cijfers zijn onder meer bevestigd door de vondst van zeventien massagraven in april 2017. De zoektocht naar de oorzaken en naar bewijzen is de aanleiding geweest van de terechtstelling van experts van de VN.

Het geweld heeft tot gevolg dat binnen de provincie Kasai 1,5 miljoen mensen op de vlucht zijn geslagen. De ngo's hebben ons verteld dat een half miljoen kinderen direct zijn getroffen en dat hongersnood dreigt.

Duizenden mensen zijn naar het buurland Angola gevlucht, waar ze door medewerkers van de United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) worden opgevangen. De mensen die daar na een lange tocht zonder water of voedsel toekomen, zijn in slechte fysieke en emotionele toestand. Over het lot van de mensen die binnen Congo op de vlucht zijn, hebben we tot nu toe weinig informatie gekregen. Er zijn haast geen internationale getuigen en er is geen verslaggeving.

Met betrekking tot dit geweld heeft de VN aan de alarmbel getrokken. De VN zoekt 60 miljoen euro voor humanitaire hulp. Indien ik goed ben ingelicht, is er tot nu toe weinig internationale wil om aan dit noodfonds bij te dragen.

Ik wil benadrukken dat Broederlijk Delen een solidariteitsactie heeft opgezet om, samen met de lokale partners, de eerste nood van 1200 families te lenigen. Dit is een zeer concreet en mooi voorbeeld van solidariteit door een van de partners van de Vlaamse Regering.

Minister-president, kunt u ons meedelen welke inspanningen de Vlaamse Regering kan leveren om dit leed te verhelpen? Kunnen fondsen worden gestort? Misschien hebben organisaties al geld ontvangen. Gaat het om het specifiek fonds van de UNHCR die de vluchtelingen in Angola opvangt? Ziet u een concrete mogelijkheid om de actie van Broederlijk Delen te steunen? Maakt dit deel uit van het pakket aan noodhulp van de Vlaamse Regering? Aangezien Congo geen partnerland is, past dit niet binnen de bilaterale hulp. Kan de enveloppe voor noodhulp worden gebruikt om een concreet Vlaams project ginds te steunen?

Ik heb nog een meer algemene vraag. Wereldwijd worden de Vlaamse diplomatieke inspanningen stelselmatig uitgebouwd. Ziet u een mogelijkheid om die diplomatieke kanalen te hanteren om het geweld van de Congolese regering en van de nog steeds zetelende Congolese president Kabila stop te zetten?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw de Bethune, u hebt de aanleiding van het conflict geschetst. Het gaat om de zeer hoog oplopende spanningen tussen de Congolese autoriteiten en de milities van Jean-Pierre Mpandi, het lokale hoofd in Dibaya.

Hij steunde de oppositie tijdens de laatste verkiezingen in de Democratische Republiek Congo. In de provincie Kasai alleen al is ruim een miljoen mensen gevlucht. De VN lanceerde een 'flash appeal' om 64,5 miljoen dollar te mobiliseren om veiligheidsmaatregelen te kunnen nemen met betrekking tot de levens van de inwoners in de provincie Kasai.

Daarnaast heeft de internationale gemeenschap nog maatregelen genomen. De VN Veiligheidsraad keurde op 31 maart 2017 resolutie 2348 goed, waardoor het mandaat van MONUSCO, de VN-vredesmacht in de Democratische Republiek Congo, met een jaar is verlengd. En de Raad van de Europese Unie heeft op 29 mei met onmiddellijke ingang beperkende maatregelen getroffen tegen negen personen op leidinggevende posten in het landsbestuur en in de commandostructuur van de veiligheidstroepen van de Democratische Republiek Congo.

Zoals we allemaal weten, is de Vlaamse Regering niet bevoegd voor de materie veiligheid en kan ze dus ook geen veiligheidsmaatregelen ondersteunen om de afname van dit geweld militair af te dwingen. De Vlaamse Regering ondersteunt wel humanitaire acties van het Central Emergency Response Fund (CERF), die zijn gericht op het redden van levens. Tussen januari en mei van dit jaar heeft CERF al 9,6 miljoen dollar dringende noodhulp vrijgemaakt voor de getroffen regio in de Democratische Republiek Congo.

Broederlijk Delen is een traditionele ontwikkelingsorganisatie en geen humanitaire organisatie. De middelen voor humanitaire acties zijn voorbehouden voor humanitaire actoren, zoals u weet. Ik wil het debat niet gaan voeren over de uitvoerende partner, maar wijs erop dat wij op dit ogenblik nog maar 200.000 euro beschikbaar hebben voor noodhulp. Gelet op het feit dat het hier vooral gaat om veiligheid en dat er een internationale actie moet zijn – dat is ook de 'flash appeal' van de VN – denk ik dat het niet direct onze bevoegdheid is om daaraan bij te dragen.

Dat ligt ook in lijn met wat de Raad van State daarover gezegd heeft. Ontwikkelingssamenwerking blijft een parallelle bevoegdheid, met de bevoegdheid van de gewesten en de gemeenschappen voor die aangelegenheden die tot hun materiële bevoegdheid behoren. En dus is veiligheid het voorbehouden terrein van de Federale Regering. Wij zijn bovendien niet actief in de Democratische Republiek Congo. We hebben er ook geen actieve bilaterale betrekkingen. Het is wel een partnerland van de federale overheid, die op dat vlak, neem ik aan, ook haar verantwoordelijkheid opneemt.

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord

Sabine de Bethune (CD&V): Bedankt, minister president, voor de update aan informatie over de manier waarop de internationale gemeenschap en ons land proberen het hoofd te bieden aan de dramatische evolutie daar. In het licht van de politieke uitdagingen daar, is het een vreselijke situatie, die verder uit de hand dreigt te lopen en mogelijk nog veel erger kan worden in de komende maanden. Maar dat weet u natuurlijk.

Ik heb begrepen dat er nog maar 200.000 euro beschikbaar is op de Vlaamse begroting voor noodhulp. Ik heb niet bij de hand wat het budget was dat wij dit jaar ter beschikking hadden voor noodhulp vanuit Vlaanderen, maar misschien moeten we ons daarover beraden. God weet wat er in de wereld nog gaat gebeuren.

De solidariteitsinspanning die wij moeten leveren, zou in verhouding moeten zijn met wat in de wereld gebeurt. Is de Vlaamse Regering in staat om een bijkomende inspanning te doen? We zijn nog maar halverwege 2017 en spijtig genoeg kunnen we vrezen dat er zich nog dramatische feiten gaan voordoen.

U hebt mij al meermaals geantwoord dat Vlaanderen een 'pledge' gedaan heeft in de CERF en dat we zo wereldwijd de nood helpen te lenigen. Ik kan niet nalaten om een speciaal pleidooi te houden voor Congo en voor Kasaï. Ik weet dat Congo geen partnerland is als het gaat over structurele ontwikkelingssamenwerking, maar als het over noodhulp gaat, denk ik dat we ons er toch over moeten beraaden of we vanuit Vlaanderen geen extra inspanningen kunnen doen. Als wij beseffen hoeveel mensen daar bij ons hebben gestudeerd, een stukje verbonden zijn aan België en Vlaanderen, velen van hen ook een stukje Nederlands spreken, en met hun familie ook banden hebben hier, dan denk ik dat het goed is om naar kanalen te zoeken om, als het dan over noodhulp gaat, extra solidair te kunnen zijn. Ik kan u daar maar toe oproepen. Spijtig genoeg zal het geweld niet onmiddellijk gaan liggen in Oost-Congo.

Mogelijk vinden we nog de weg om een stukje bij te dragen. U hebt dat zeker niet tegengesproken, maar ik wil grote waardering uitspreken voor het concrete project van Broederlijk Delen, dat hier ook op noodhulp gericht is. Zij willen mensen die hun hebben en houden verloren hebben en wier dorpen verwoest zijn, de kans geven om opnieuw op te starten en hun velden en dorpen weer op te bouwen.

De voorzitter: Mevrouw De Meulemeester heeft het woord.

Ingeborg De Meulemeester (N-VA): Ik wil graag het antwoord van de minister-president onderschrijven. De situatie in Congo, en voornamelijk rond de streek Kasaï, is inderdaad heel schrijnend. Maar de situatie zoals ze vandaag is, maakt het net heel moeilijk om daar te werken. De westerse ngo's hebben bijna geen toegang tot Kasaï, en dat maakt het zo moeilijk.

Zoals de minister-president zegt, zijn onze noodhulpmiddelen al enorm geslonken, en het is nog maar juni. Ik begrijp de zorg van collega de Bethune, maar we moeten ook beseffen dat onze middelen niet onuitputtelijk zijn. Ik denk dat de situatie daar goed verder gevolgd zal worden.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik wil nog meegeven, collega's, dat wij nu bij de begrotingswijziging nog eens 1 miljoen euro bijkomend vrijgemaakt hebben voor noodhulp. We hebben die gegeven aan de getroffen gebieden Zuid-Soedan. Zoals collega De Meulemeester zegt, is het een zeer gevaarlijk gebied, waar op dit ogenblik in eerste instantie op veiligheid moet worden ingezet. Er is zeer uitzonderlijk niet alleen een ontvoering geweest van VN-waarnemers, maar er is zelfs moord op die twee gepleegd, wat zeer uitzonderlijk is. Bij ontvoeringen worden die mensen meestal gevangen gehouden en dan weer vrijgelaten, maar hier zijn ze ook vermoord. En dus is het maar de vraag of een of andere noodhulporganisatie er toegang zou kunnen toe krijgen, nog los van het feit, collega de Bethune, dat Broederlijk Delen inzet op structurele hulp en zelf zegt dat het geen noodhulporganisatie is. Ik heb er ook geen vraag van gekregen. En dus denk ik dat we met het resterende krediet voor de rest van het jaar het best uitkijken waar we dat nog prioritair kunnen gaan besteden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.